

Dubček národný a svetový

Peter Weiss, člen ÚR SZPB

Pokus o socializmus s ľudskou tvárou sa stal originálnym príspevkom k výnimočnému roku 1968, keď sa po celom svete šíril spontánny duch rebélie a odpor k autoritárstvu v akejkoľvek forme. Česi a Slováci nikdy predtým ani potom neboli objektom takej globálnej politickej pozornosti a obdivu. A Slováci nikdy nemali politika, ktorý je vážený a uctievaný nielen v celej Európe, ale aj inde. Alexander Dubček sa ním stal bez toho, aby sa o to vedome usiloval a robil si vlastné „piár“.

Aby sa mohol stať politikom známym po svete, musel sa najprv stať politikom národným. Účasť v SNP, kde bol dvakrát ranený a prišiel o staršieho brata, a povstalecká tradícia zanechali v jeho mysli hlbokú stopu. Stali sa zdrojom jeho národnej hrdosti. Odkaz Povstania dokázal ako politik obhájiť a presadiť. Dubček bol kľúčovým protagonistom zápasu za odstránenie obrovskej krivdy a poníženia, ktorú spôsobilo vedenie KSČ začiatkom 50. rokov vykonávanými procesmi s tzv. buržoáznymi nacionalistami. S veľkou razanciou nastolil tiež otázky nerovnomerného ekonomického vývoja v Česku a na Slovensku a nápravy disparití v hospodárskych vzťahoch v štáte. Do povedomia spoločnosti vrátil najvýznamnejšie postavy slovenského národného života: Ľudovíta Štúra a Milana R. Štefánika, ktorí nevyhovovali dovtedajším ideologickým schémam.

Z pozície prvého tajomníka ÚV KSS v apríli 1963 spustil vlnu politického oteplenia, ktorú historici nazvali predjarím. Do verejnej činnosti diskreditovanej stalinistickými praktikami vniesol slušnosť a otvoril priestor pre dialóg a slobodu zmýšľania. Uvoľnenie akumulovanej energie prinieslo explóziu skvelých tvorivých činov vo všetkých oblastiach. Atmosféra na Slovensku sa začala prenášať do západnej časti štátu. V tvrdom a dlhom zápase so stalinistom, čechoslovakom a českým šovinistom Novotným Dubček napokon zvíťazil.

Nebol slaboduchý aparátčik, ako sa ho niektorí usilujú vykresľovať. Z pozície prvého muža KSS, ktorý mal iba obmedzené kompetencie, urobil to, čo sa nepodarilo pražským reformným komunistom. Bez razantného tlaku zo Slovenska by sa pomer síl vo vtedajšom vedení KSČ mohol zmeniť až neskôr. Ak vôbec. Dubček otvoril bránu k obrodnému procesu. V jeho rámci sa mu podarilo vytvoriť aj politické podmienky pre naplnenie štátoprávneho odkazu Povstania v podobe ústavného zákona o čs. federácii, v dôsledku ktorého vznikla aj súčasná slovenská štátnosť. Dubček mohol v slávnostnom prejave 30. októbra 1968 na Bratislavskom hrade hrdo vyhlásiť: „Máme Slovenskú republiku!“ To je výkon naozaj historický a nenahraditeľný...

Po zadupaní pokusu o zmenu tankami Varšavskej zmluvy sa dostal do bezprecedentnej politickej i ľudskej drámy – ako zabrániť krvipreliaťu a zároveň tvárou v tvár bezohľadnej okupačnej moci a jej domácich spojencov uchovať aspoň čosi z obrodného procesu. (Pokračovanie na str. 3)

Tak milo, tak ľubezne, tak šibalsky, tak oddane.. Tak nádherne a neopakovane, ako sa Marína Kráľovičová dívala na svojho Mira Procházku v roku 1957 v Čiernej nad Tisou cestou na VI. Svetový festival mládeže v Moskve, už sa dnes opäť naň díva – a on rovnako na ňu – v ich spoločnom umeleckom nebi. Nám ostáva dívať sa – hoc očami topiacimi sa v slzách – na tento manifest lásky muža a ženy, a lásky oboch k umeniu, svetu a k životu. K životu ženy, matky, herečky i recitátorky, úprimnej priateľky bez generačného odstupu, obdivuhodne naplnenému až po samý okraj neskonalým bohatstvom a krásou. A celou dušou a celým srdcom objímame tú úžasnú ženu, ktorá nás všetkých oslňovala i dopovala svojou krásou, múdrosťou, inteligenciou a láskavosťou. Zbohom, drahá Marína, a pozdrav Mira, zbohom a vďaka za každú chvíľu v Tvojej blízkosti... V mene Bojovníka Tvoj Braňo Ondruš. foto: archív redakcie

SZPB v parlamente neuspel

Braňo Ondruš

Vládna väčšina opäť preukázala svoj skutočný postoj k aktívnemu boju proti fašizmu a najmä udržiavaniu tradícií odboja z čias druhej svetovej vojny a SNP. Na 72. schôdzi parlamentu odmietla návrh skupiny poslancov za Hlas-SD, aby zákon garantoval minimálnu výšku štátneho príspevku na fungovanie SZPB.

Peter Pellegrini, Matúš Šutaj Eštok, Denisa Saková, Erik Tomáš a Peter Kmec, ktorý je našim členom, navrhli zmeniť zákon č. 487/2013 Z.z. o protifašistickom odboji, postavení a pôsobnosti SZPB tak, aby zväzu garantoval

výšku každoročnej finančnej podpory zo strany štátu.

Rozsiahle povinnosti zväzu

„Slovenská republika poskytuje zväzu na jeho činnosť a na plnenie úloh z rozpočtovej kapitoly Ministerstva

vnútra Slovenskej republiky každoročne zo štátneho rozpočtu príspevkov v minimálnej výške 500 tisíc Eur, pričom minimálna výška príspevku bude každoročne v zákone o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok navýšená tak, aby zohľadňovala rast spotrebiteľských cien.“ Tak znel návrh.

Nešlo o milodar, ale férový prístup k faktu, že zákon ukladá nášmu zväzu rozsiahle povinnosti. Podľa § 3 má SZPB „pravdivo vysvetľovať históriu boja za národné oslobodenie, proti fašizmu a nacizmu“. (Pokračovanie na str. 2)

Historická pamäť – úloha občana?!

doc. Ing. Stanislav Morong, PhD., predseda ZO SZPB Lubela **Súčasní päťdesiatnici či šesťdesiatnici mohli pri svojich detských hrách využívať objekty vojenských operácií spojených s 2. svetovou vojnou, či SNP. Nížiny východného a západného Slovenska boli skoro po vojne zbavené jaziev, akými boli protitankové priekopy, línie zákopov, bunkre a iné vojenské stavby a objekty v teréne.**

Iné to bolo v menej úrodných oblastiach najmä stredného Slovenska, na území bývalej partizánskej republiky sanačné vojenské jednotky odstránili z terénu najmä vo-

jenskú techniku, výzbroj, muníciu, život ohrozujúce pozostatky konfliktu.

Pamätníky vojny na dosah

Avšak v táboroch partizánskych a vojenských jednotiek zostali úkryty, spojovacie zákopy, či aj časť vojenskej techniky. To boli „detské ihriská“, na ktorých vyrastali deti. Bunkre s pričiami na spanie, drevené police často s ešte vzorne zoradenými prilbami povstaleckej armády, či terén plný prázdnych zásobníkov a nábojníc zostávajú v pamäti napriek uplynulým desaťročiam. (Pokračovanie na str. 13)

SZPB v parlamente neuspel

(Dokončenie zo str. 1)

K tomu účelu má „organizovať pietne a spomienkové akcie“, „semináre a besedy pre mladú generáciu a ich učiteľov“, či „udržiavať, nadväzovať a rozvíjať priateľské vzťahy s odbojovými organizáciami v zahraničí“.

Svojevoľné krátenie príspevku

Už len výpočet týchto povinností by stačil na pochopenie, že príspevok, ktorý súčasná vláda znížila okamžite po svojom nástupe na polovicu predošlého, nemôže na plnenie zákonných úloh stačiť. Dokonca ďalšia povinnosť SZPB, podľa ktorej zväz povinne „dbá o sociálne zabezpečenie, sociálne poistenie a zdravotnú starostlivosť členov zväzu“ by dokázala pohltiť celý príspevok v jej súčasnej výške.

stvo svojevoľne zakazovalo použiť časť príspevku na „činnosť a úlohu“, ktorá je explicitne vymenovaná v samotnom zákone. Možno sa preto oprávnené domnievať, že takýto postoj MV SR je protizákonný a SZPB by sa mohol práva na využitie príspevku aj na „edičnú a vydavateľskú činnosť“ domáhať súdnou cestou.

Len symbolická podpora štátu

„SZPB je organizácia, ktorá plní zaslužené úlohy presadzovania demokratických princípov, humanizmu a zároveň vyzdvihuje pronárodný odkaz, avšak bez uznávania fašizmu, nacizmu či iných totalitných ideológií,“ vyzdvihol v parlamente Matúš Šutaj Eštok. Dôkazom, že štát toto postavenie zväzu uznáva je práve zákonná povinnosť MV SR každý rok pri-

mie, ktorá spôsobila výpadok vlastných príjmov a v súčasnej dobe najmä bezprecedentným nárastom nákladov, najmä pokiaľ ide o energie. SZPB nedokáže v tejto situácii plniť svoje zákonné úlohy ani s obrovským nasadením svojich členov, ktorí väčšinu činnosti popísanú v zákone vykonávajú bez nároku na odmenu vo svojom voľnom čase. Prácu možno vykonávať bezplatne iba do určitej miery, ak má byť odvedená profesionálne a energie či novinový papier nám už vôbec nikto zadarmo nedá.

Ani prosba nezabrala

Matúš Šutaj Eštok pre Bojovník vysvetli, že „Hlas-SD by poctivo zodpovedal za SZPB aj bez zmluvy o spolupráci, ale to, že sme ju podpísali je pre nás záväzok, ktorý nás núti konať, nielen hovoriť.“ Preto sa politič-

Matúš Šutaj Eštok (Hlas-SD) predložil návrh, aby SZPB dostával od štátu aspoň 500-tisíc eur.

foto: redakcia.

šina zostala hluchá k jeho vysvetleniu, že „štát by mal v súlade s jeho záväzkom podporovať činnosť SZPB, poskytnúť dostatočné materiálne zázemie, aby zväz mohol naplniť svoje poslanie.“ Rovnako ignorovala jeho záverečnú výzvu: „Chcem vás všetkých poprosiť o podporu aj v mene Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov o to, aby sme im pomohli prežiť, aby vedeli existovať. Takže prosím celý parlament o podporu aj v mene SZPB.“

Nič nepomohlo. V parlamente sa našlo len 65 poslancov, ktorý návrh Hlasu-SD podporili. Takto hlasoval celý poslanecký klub strany Sme rodina, všetci poslanci Hlasu-SD a strany Republika, ako aj celý poslanecký klub Smeru-SD (okrem chýbajúcich Roberta Fica, Vladimíra Baláza, Dušana Galisa a Jany Vaľovej). Proti bol celý poslanecký klub strany SaS, OĽaNO (okrem Györga Gyimesiho) a poslanci ĽSNS a strany Za ľudí.

„Delegácia“ Hlasu-SD na 34. ročníku pochodu SNP Zlatno-Skýčov.

foto: Instagram Peter Pellegrini

Nehovoriac o skutočnosti, že na poslednú zo zákonom definovaných povinností – „vykonáva edičnú a vydavateľskú činnosť“ – ministerstvo vnútra vyslovene zakazuje zväzu štátny príspevok použiť. Tento fakt je úplne absurdný preto, lebo podľa § 6 ods. 3 „Slovenská republika poskytuje zväzu z rozpočtovej kapitoly Ministerstva vnútra Slovenskej republiky každoročne príspevok na svoju činnosť a na plnenie úloh podľa § 3.“ Žiadne ustanovenie zákona neumožňuje, aby minister-

spievať na jeho činnosť. „O to viac je odkaz a úloha zväzu aktuálna v tomto období, kedy sa vytráca priama skúsenosť s totalitnými režimami a na sociálnych sieťach sa šíria dezinterpretácie histórie a obdiv k rôznym súčasným i minulým autoritám,“ pripomenul poslanec strany Hlas-SD.

Terajšiu finančnú pomoc štátu však označil za symbolickú, ktorá „navyše závisí od dobrej vôle jednotlivých rezortov“. Zväz sa pritom rovnako ako iné subjekty borí s dopadmi pandé-

ci tejto strany pravidelne po celom Slovensku zúčastňujú na podujatiach k oslobodeniu či výročiu SNP. „Účasť na pochode Zlatno-Skýčov patrí každý rok do letného kalendára Petra Pellegriniho, nechýbame na Kališti i mnohých miestnych a regionálnych podujatiach,“ opisuje generálny manažér Hlasu-SD.

„Ale ako parlamentná, hoci opozičná strana, sme chceli, že môžeme urobiť viac. Nič na tom nemení skutočnosť, že to pri tejto vládnej zostave nevyšlo,“ konštatuje Šutaj Eštok. Vládna väč-

šistického odboja a Povstania.

Preto je prirodzené, že SZPB sa aj v mene plnenia svojich zákonných úloh musí otvorene vyslovovať v prospech takých politických síl a strán, ktoré zákonom definované poslanie zväzu podporujú a nepohrdajú ním, ako to už takmer tri roky preukazuje súčasná vládna koalícia (vrátane už opozičnej SaS).

Vláda nepodporuje antifašistov

Braňo Ondruš

SZPB je nestrannou organizáciou, ale nikto nám nemôže vyčítať, že spolupracujeme so stranami, ktoré podporujú naše myšlienky, naše poslanie a našu činnosť. Tých, ktorí svojimi konkrétnymi postojmi dokazujú, že systematický boj proti neofašizmu a neonacizmu a udržiavanie demokratických tradícií odboja a SNP v každom kúte Slovenska je im proti srsti, nemôžeme podporovať.

Vládna koalícia dokazuje, že SNP je pre ňu len marketingový nástroj, ale nemá záujem na

tom, aby bola mladá generácia všade na Slovensku systematicky vedená k hodnotám protifa-

Zákon č. 487/2013 Z. z. o protifašistickom odboji, postavení a pôsobnosti Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov

§ 3

(1) Zväz plní najmä tieto úlohy:

- presadzuje demokratický a humánny odkaz slovenského národnoemancipačného hnutia začatého štúrovcami, ktorého proces pokračujúci v rokoch druhej svetovej vojny bojom za národné oslobodenie a proti fašizmu vyvrcholil Slovenským národným povstaním,
- dbá na pravdivé vysvetľovanie histórie boja za národné oslobodenie, proti fašizmu a nacizmu,
- organizuje pietne a spomienkové akcie pri príležitosti významných historických výročí a pamätných dní Slovenskej republiky, najmä osláv Slovenského národného povstania, osláv víťazstva nad fašizmom, osláv oslobodenia územia Slovenska v jednotlivých regiónoch, Dňa obetí Dukly, ako aj seminárov a besied pre mladú generáciu a ich učiteľov,
- iniciuje v orgánoch štátnej správy a územnej samosprávy stálu starostlivosť o ochranu a údržbu pamätníkov, pomníkov, pamätných tabúl a vojnových hrobov padlých hrdinov národného boja za oslobodenie,
- udržiava, nadväzuje a rozvíja priateľské vzťahy s odbojovými organizáciami v zahraničí,
- verejne vystupuje proti extrémnym silám propagujúcim nacionalizmus, šovinizmus, rasizmus, antisemitizmus, neofašizmus, neonacizmus, neopudáctvo a xenofóbiu,
- dbá o sociálne zabezpečenie, sociálne poistenie a zdravotnú starostlivosť členov zväzu, najmä priamych účastníkov národného boja za oslobodenie, držiteľov osvedčenia vydaného podľa osobitného predpisu, ako aj vdov a vdovcov po týchto osobách,
- vykonáva edičnú a vydavateľskú činnosť.

§ 6

- Slovenská republika poskytuje zväzu z rozpočtovej kapitoly Ministerstva vnútra Slovenskej republiky každoročne príspevok zo štátneho rozpočtu v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok na svoju činnosť a na plnenie úloh podľa § 3.

Dubčekova tvár sa nestratí z histórie

Martin Krno

Foto: autor

Keď nadišiel tohtoročný Deň boja za slobodu a demokraciu, mohol som si viac-menej vybrať z troch možností. Sledovať doma v televízii zostrihané filmové dokumenty z roku 1989 a po stýkrát počúvať z úst Milana Kňažku či Jána Budaja jednostranné komentáre, ako to prebiehalo pred 33 rokmi.

Druhý variant by bol zrejme najzdravší: ísť na túru do prírody. Bol síce chladný, ale slnečný deň. Napokon som sa rozhodol pre tretí. Zo zvedavosti, no najmä z úcty k človekovi, ktorého som si veľmi vážil. Hlas – sociálna demokracia pozval delegáciu SZPB na vlastnú oslavu štátneho sviatku späť s Alexandrom Dubčekom, na ktorého sa v tejto súvislosti „zabúda“.

Skresľovanie zápasu za demokraciu

Presne ako to povedal v Bánovciach nad Bebravou člen ÚR SZPB Peter Weiss: „Z Dubčeka sa usilovali a stále sa usilujú vyrobiť neschopného a nevýznamného politika, ktorý bol iba symbolom čohosi a podľa nich je zavrnutiahodný už len preto, lebo bol komunistom. Preto mi je pri oficiálnych oslavách 17. novembra v posledných rokoch ľúto, ako sa zo záberov z vtedajších udalostí vytráca Dubčekova tvár a zmienky o jeho príspevku k úspechu Nežnej revolúcie.“

To však predbieham, iba dodám, že ku skresľovaniu tej zamatovej okrem dvoch protagonistov mítingov na Námestí SNP sa tohto roku výdatne pripojil aj spevák Michael Kocáb, ktorý v predvečer 33. výročia navštívil Bratislavu a bol vari vo všetkých médiách.

Podujatie Hlasu-SD sa 17. novembra začínalo v Uhrovci. Pred rodným domom Ľudovíta Štúra a zároveň Alexandra Dubčeka sa zišlo veľa národa na čele so starostkou Zuzanou Máčekovou. V nedávnych komunálnych voľbách ako nezávislá po šiesty raz suverénne zvíťazila. Vlní v tomto čase pripra-

vovala s Trenčianskym samosprávnym krajom a inými inštitúciami spomienkové podujatie k Dubčekovej storočnici, no kvôli pandémie podujatie zrušili. Vyšla aspoň reprezentačná publikácia *Uhrovec a Alexander Dubček*.

Deň šeredný...

Začiatkom decembra 1989 som ako mladý redaktor Pravdy utekal z ústredia Národného frontu do redakcie s kópiou návrhu predsedníctva SNR na kandidatúru Dubčeka za československého prezidenta. Keď na druhý deň tento sólokapor vyšiel v novinách, vyvolalo to zdesenie v Prahe i vo vedení VPN. Na tejto funkcii rákali s niekým iným...

Moje osobné spomienky naňho sa však viažu na Uhro-

S úvodným príhovorom vystúpil nový primátor Bánoviec nad Bebravou Róbert Gašparík.

VPN i HZDS a svoje miesto začal hľadať v sociálnej demokracii. Preto sa stal terčom hrubých útokov českej pravice i Vladimíra Mečiara.

...a deň pekný

Na Jankovom vršku vystúpil ako hlava štátnej delegácie s príhovorom, ktorý mu kto-

Dubček už len ako radový poslanec a líder SDSS pôsobil uvoľnene, prihovril sa k zhromaždeniu z hlavy, ľudsky ako kedysi. Smial sa, neformálne sa bavil s prítomnými. Dokonca mi bez problému poskytol interview. Krátko predtým sa Socialistická internacionála vyslovila za tesnejšiu spoluprácu jeho strany s SDĽ, a tak sme sa aj s Weissom optimisticky rozprávali o perspektívach ľavice na Slovensku.

Slávnosť v Bánovciach

O tri dni došlo k tragickej autonehode na diaľnici pri Humpolci... Samozrejme, rozhovor, zrejme jeho posledný, nebolo vhodné v tom čase publikovať, časť z neho vyšla až po rokoch. A tak som aspoň napísal reportáž z jeho pohrebu. Ani nebol oficiálne štátny. Spolu s ním sme pochovávali federálnu republiku.

Slávnostné zhromaždenie na ústrednom Námestí Ľ. Štúra v Bánovciach nad Bebravou otváral čerstvý primátor Róbert Gašparík, ktorého spoločne nominoval Hlas a Smer. (Podľa volebných výsledkov za ním nasledovali štyria nezávislí kandidáti, šiesty v poradí – za KDĽ, OĽaNO, SaS, Za ľudí, Kresťanskú úniu, Zmenu zdola a NOVU – získal 3,11 percenta hlasov.)

Prehovoril predseda SZPB...

Akýsi myšlienkový podtón podujatiu predučil spomínaný Weissov prejav. Predseda Jednoty dôchodcov na Slovensku Michal Kotian tiež mal čo kritické povedať k súčasnej situácii „skôr narodených“, vrátane tých z našich radov.

„Zväz protifašistických bojovníkov nie je politická strana,“ pripomenul vo svojej reči Pavol Sečkář. „Ide o politickú organizáciu s pevným miestom v spoločnosti vybojovaným počas 2. svetovej vojny a v SNP. Je tiež jedným z pilierov, o ktorý sa Dubček opieral vo svojom neskoršom politickom živote.“ Zdôraznil, že Dubček sa v roku 1989 stal autoritou, hoci práve tento symbol boja za slobodu neprajníci načatej cesty k socializmu s ľudskou tvárou už v jeho zrode napádali.

...a na záver Peter Pellegrini

„Bez ideálov, ktoré predstavoval, by sme dnes ťažko zvládali bezbrehý nátlak a antisociálnu politickú demagogiu,“ pokračoval Sečkář. „Chýbala by nám spätosť, seriózne poznanie a nadväznosť na pokrokový odkaz dedov, otcov a matiek v širších súvislostiach. Stratila by sa hrdosť, vlastenecké cítenie, humanistický prístup k spoločenskému životu. Dubček aj s týmito myšlienkami vstúpil do Povstania a s týmto presvedčením v ňom bojoval... So všetkou zodpovednosťou musíme rozvíjať skutočnú demokraciu a humanizmus. Usilovať sa o spoločnosť bez násilia. Kde fašizmus, extrémistické ultrapravicové myslenie škodia v konečnom dôsledku slobodnému životu.“

Organizátori podujatia nechali na záver prehovoriť predsedu Hlasu SD Petra Pellegriniho. Hádám aj preto dav ľudí zostal až do konca. A podľa ich spontánnych reakcií nielen zo zvedavosti. Slnko už zapadlo, ihneď sa schladilo, no na námestí ešte postávali skupinky, aby mohli vyspovedať nielen lídra strany, ale aj ostatných jeho kolegov.

Predseda SZPB Pavol Sečkář pri prejave v Bánovciach nad Bebravou.

vec. V prvej polovici 90. rokov sme tam pravidelne chodili z Mladej demokratickej ľavice na oslavy SNP. Dubček tam tiež zvykol oslavovať 29. august – so svojimi ako odbojár, povstalecký vojak a partizán. Ten deň z roku 1991 mám dosiaľ ako pred očami. Ešte bol predsedom Federálneho zhromaždenia, no už sa dištancoval od

si napísal nie veľmi originálne. Okolo Dubčeka sa motala kopa ochrankárov. Vyvolával dojem unaveného, starnúceho muža, rázne mi odmietol rozhovor pre Pravdu, ani som sa mu nečudoval... A presne o rok, akoby to bol iný, podstatne mladší človek.

Vtedy mal hlavný prejav prvý podpredseda SNR Peter Weiss.

Petra Pellegriniho sprevádzali najbližší spolupracovníci z vedenia strany Hlas SD a Trenčianskeho kraja.

Dubček národný a svetový

(Dokončenie zo str. 1)

Po 20 rokoch sa stal jedným z hlavných aktérov zásadnej spoločenskej zmeny. Bol významným faktorom mobilizá-

cie ľudí na námestiach. Tí aj 27. novembra 1989, v deň generálneho štrajku, kričali v priamom televíznom prenose z Námestia SNP: „Dubček na hrad!“ Zaznelo

to aj v Prahe. Bol garantom, že v revolúcii neprevládnu jakobínske tendencie a bude mať nežný charakter...

Pre nás, ktorí sa hlásime k sociálnej demokracii alebo jednoducho sme slovenskí vlastenci, spomienka na veľkého Slováka

a demokrata Dubčeka ostáva základnou hodnotovou výbavou. Je pre nás stále svetovo známy symbol zápasu o lepšiu, humannejšiu, demokratickejšiu spoločnosť. To samo osebe má pre SNP a sebavedomie nenahraditeľnú hodnotu.

Bojovní letci z Trenčianskych Teplíc

Karol Glamoš, predseda ZO SZPB v Trenčianskych Tepliciach

Naše malé mestečko môže s hrdosťou spomínať na svojich občanov, ktorí sa v čase druhej svetovej vojny z vlastnej vôle odhodlali zapojiť do boja proti fašistickému Nemecku. Štyria z nich, rodáci z Trenčianskych Teplíc, boli príslušníkmi vojenského letectva. Traja slúžili v zahraničí a jeden bol príslušníkom slovenskej armády. Všetci boli neskôr aj členmi základnej organizácie Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Trenčianskych Tepliciach.

Štefan Blaho, narodený 25. 9. 1918, bol pôvodným povoláním šofér.

V Martine absolvoval v r. 1939 poddôstojnícku školu. Z ČSR odišiel 17. 2. 1940 a ako vojak sa dostal do strediska v Belehrade. Vstúpil do československej armády

Lietadlá 312.čsl. stíh. perute.

Štefan Blaho v čase vojny.

a bol odvelený na anglický konzulát v Belehrade. Pridelili ho k československému pešiemu práporu 11 – východ. Pôsobil aj v čes-

koslovenskej vojenskej misii v Jeruzaleme.

21. 10. 1942 bol premiestnený k letectvu v Anglicku.

2. 1. 1943 bol prijatý do RAF (Royal Air Force; v preklade: Kráľovské vzdušné sily).

Pridelili ho k 310. československej stíhacej peruti, a neskôr bol preradený k 312. československej stíhacej peruti. 5. 9. 1944 dosiahol v RAF vojenskú hodnosť rotný. Do ČSR sa vrátil 19. 8. 1945.

Za bojovú činnosť bol 1. 11. 1945 povýšený na podporučíka letectva. Udelené mu boli, okrem iných ocenení, aj vojenské vyznamenanie „African Star“, československá vojenská medaila „Za zásluhy“ a československá medaila „Za chrabrosť“.

Štefan Blaho.

Jozef Pšenčík, narodený 23. 4. 1911, vykonával v rokoch 1931 až 1932 vojenský výcvik v Leteckom pluku 3. „generála letca M. R. Štefánika“ náhradná perut'. Začiatkom roka 1939 sa spolu s bratom Františkom zapojil do procesu tvorenia československej armády v Poľsku. Odtiaľ boli expedovaní do Francúzska. Spočiatku boli v Paríži, kde sa sústredilo 60 letcov a mechanikov. Potom boli zaradení k francúzskemu letectvu.

S bratom Františkom v Paríži.

Jozef Pšenčík bol vo funkcii palubného mechanika bombardovacích lietadiel na leteckej základni Aword. Neskôr bol premiestnený na leteckú základňu Istres. Tam ho povýšili do hodnosti kaprál. Lietal na francúzskom lietadle Bloch MB-210.

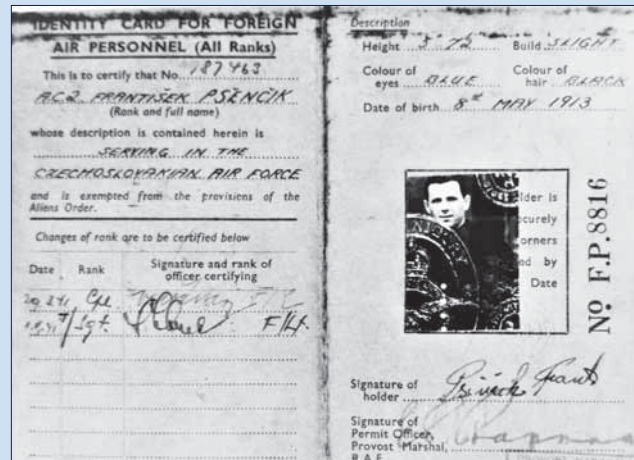
Bombardovacie lietadlo Bloch MB-210.

V máji 1940 bol vyslaný s druhým čl. plukom do prvej línie frontu proti Nemcom, kde sa dostal do zajatia. Zo zajatia sa mu podarilo ujsť. Zapojil sa aj do francúzskeho partizánskeho hnutia. Tu bol vo februári 1942 zatknutý francúzskou políciou a kruto väznený. Podarilo sa ho bratovi Františkovi vypátrať a dostať z väzenia až rok po ukončení vojny, v máji 1946. Pracoval v kúpeľoch ako masér, ktorý bol pacientmi vyhľadávaný pre jeho mimoriadne masérske výkony.

Jozef Pšenčík na základni Aword, družný sprava.

František Pšenčík, narodený 8. 5. 1913, prešiel v roku 1939 ilegálne do Poľska. V zbernom tábore v Bronowiciach (teraz už súčasť Krakova) sa prihlásil do cudzineckej légie a spolu s bratom Jozefom ich previezli do Francúzska na letecký výcvik.

Preukaz príslušníka RAF

František Pšenčík.

Vo Francúzsku bol zaradený do 129. Battalionu St. Jean d'Angély ako letecký navigátor. Po obsadení Francúzska bol odvelený do Severnej Afriky. Keď prišiel o lietadlo, bol z Maroka prevezený do Gibraltáru, kde ho prevzalo britské loďstvo a bol zaradený k britskému letectvu RAF, ku 312. československej stíhacej peruti.

Zúčastnil sa bojov o Veľkú Britániu, Škótsko, Severný Wales, Írsko a o ostrovy Orkney.

Stal sa držiteľom mnohých vyznamenaní. Okrem iných dostal „Vojnový kríž 1939–1945“, medailu „Za chrabrosť“, československú vojenskú medailu „Za zásluhy“ a československú vojenskú medailu „Za zahraničné pôsobenie vo Francúzsku a vo Veľkej Británii“.

František Pšenčík pri poškodenom lietadle...

...a v kabíne stíhačky.

Matej Beznák, narodený 4. 1. 1921, slúžil v čase Slovenského národného povstania na letisku Tri duby (dnešný Sliač) ako letec slovenskej povstaleckej armády.

Dvojplášnik Letov Š. 328

Matej Beznák v čase SNP...

Lietal na dvojmiestnom dvojplášniku Letov Š-328 ako pozorovateľ a obsluha guľometu. Tieto lietadlá, potiahnuté plátnom, boli oproti moderným nemeckým stíhačkám Focke-Wulf a Messerschmit pomalé a používali sa prakticky len na pozorovanie nepriateľských vojsk a čiastočne boli použiteľné aj na bombardovanie.

Vo štvrtok 7. septembra 1944 na jeho lietadlo, dvojplášnik Letov Š-328 vykonávajúce prieskumný let, zaútočila nemecká stíhačka Focke-Wulf.

Vynikajúcim manévrom pilota sa podarilo vyhnúť nepriateľskej streľbe. Následne Matej Beznák zasiahol streľbou z guľometu nemecké lietadlo.

Dôstojnícky zástupca Matej Beznák bol jeden z pätnástich pozorovateľov na letisku Tri duby.

Lietal na jednom z dvanástich bojaschopných slovenských lietadiel.

...a neskôr ako oceňovaný povstalecký hrdina

Finančné vzdelávanie a jeho význam v akomkoľvek veku

Článok vám prináša 5peňazi od Národnej banky Slovenska

Byť finančne gramotní je dôležité, ak sa chceme správne rozhodovať o svojich peniazoch. Zvyčajne sú to práve nedostatočné vedomosti, ktoré ohrozujú našu peňaženku a majetok. Nestačí však poznať len poučky. Dôležité je najmä vedieť sa správne rozhodovať. Opýtajme sa sami seba: Dokážeme vždy rozumne určiť, či sú pre nás určité služby a produkt vhodné alebo nie?

Nestačí poznať iba poučky. Dôležité je najmä vedieť sa správne rozhodovať.

Štatistiky ukazujú, že čím sme starší, tým menej o financiách a súvisiacich rizikách vieme. Možno si povieme, že v starobe už priveľa nových znalostí nepotrebuje. V prípade financií je to práve naopak. Seniori majú v priemere najviac nasporených peňazí, s ktorými môžu disponovať. Navyše v porovnaní s mladšími domácnosťami už nemajú skoro žiadne dlhy a svoje peniaze vedia voľne použiť na prípadné investovanie.

Zároveň sú práve seniori jednou z najviac vyhľadávaných skupín finančnými podvodníkmi. Preto sú ostražitosť a neustále vzdelávanie dôležité.

Národná banka Slovenska a finančné vzdelávanie

Do Národnej banky chodí ročne vyše dvetisíc sťažností od ľudí nespokojných so svojou finančnou službou, alebo sa dostali do finančných problémov. Asi len štvrtina týchto sťažností je opodstatnená. Z podaní vidieť, že dospelí ľudia robia často chyby pri nakladaní s peniazmi a do finančných problémov sa dostávajú aj pre nízku finančnú gramotnosť. NBS sa aktívne venuje zvyšovaniu finančnej gramotnosti. Realizuje vzdelávania pre rozličné vekové skupiny a podporuje kvalitné projekty tretích strán.

Päť zásad hospodárenia pre seniorov

- Kupujte len finančné produkty a služby, ktorým rozumiete. Nechajte si vždy čas na premyslenie a pochopenie, čo kupujete.
- Nepodpisujte zmluvy na prvom stretnutí. Riadte sa pravidlom „Dôveruj, ale preveruj!“
- Pri investovaní sa vždy pozerajte na viazanosť. Vo svojom veku preferujte radšej krátkodobejšie a menej rizikové produkty.
- Dajte si pozor na úvery. Ak vám to finančná situácia dovoľuje, vôbec si úver neberte.
- Buďte obozretní. Ponuky rýchleho zbohatnutia, extra výhodných nákupov alebo nečakané prosby o finančnú pomoc bývajú zvyčajne lákadlom podvodníkov.

Majte svoje výdavky a príjmy pod kontrolou

Rozpočet ako misky váh

Peniaze sú neoddeliteľnou súčasťou života každého z nás, a preto je veľmi dôležité vedieť sa o ne dobre postarať.

Netreba špeciálne vzdelanie ani zložitá matematika. Potrebné sú iba disciplína a pravidelnosť rovnako, ako keď učíte deti nový šport alebo hrať na hudobný nástroj.

Predstavte si misky na váhe, kde na jednej strane máte svoj príjem a na druhej svoje výdavky. Misky musia byť vždy na konci mesiaca vyrovnané. Ak máte výdavky vyššie ako príjmy, budete si musieť na konci mesiaca nejaké peniaze požičať. Ak však máte príjmy vyššie ako výdavky, môžete si časť príjmov niekam odložiť. Znova tak budete mať misky na váhe vyrovnané.

Vaším cieľom by malo byť, aby ste si žiadne peniaze na konci mesiaca od nikoho požičiavať nemuseli. Naopak, chceli by ste si časť príjmu odkladať bokom. Aby ste mohli svojich blízkych prekvapiť napríklad darčekom. Alebo aby bolo na nečakané zdravotné výdavky či výdavky na bývanie. Mali by ste chcieť vytvoriť si rezervu na horšie časy.

Ako na to Pravidelnosť

Urobte si prehľad o tom, koľko peňazí každý mesiac miniete. Zaujímajte sa o to a pravidelne si to sledujte. Či platíte za telefón, televíziu, alebo len idete do divadla či na výlet. O všetkom by ste mali mať prehľad. Môžete si pomôcť rôznymi pomôckami, ale stačí aj pero a kus čistého papiera.

Disciplína

Druhý krok môže byť o niečo náročnejší. Dajte si pozor, aby všetky vaše výdavky neboli vyššie ako váš mesačný príjem. Čo ak sa to stane? V takom prípade sú dve možnosti.

Pozrite sa na váš zoznam výdavkov a nájdite niečo, čo odtiaľ môžete vyškrtnúť. Zväčša nemôžete vyškrtnúť pravidelné výdavky ako spomínaný telefón alebo účet za kúrenie, môžete však odtiaľ vyškrtnúť napr. divadlo alebo reštauráciu. Pokiaľ tam naozaj chcete ísť, musíte sa niektorý mesiac uskromniť a nasporiť si na to. Práve preto je dôležité spisovať si svoj rozpočet a mať prehľad aj o nepravidelných výdavkoch. Viete sa takto lepšie pripraviť napr. na narodeniny svojich blízkych alebo iné výnimočné životné situácie.

Druhou z možností je skúsiť si zvýšiť príjem a privyrobiť si nejakou výpomocou, brigádou na pár hodín týždenne.

Vytvárajte si rezervu

Okrem základného cieľa by ste však mali mať i cieľ o čosi ambicioznejší. Chcete si aj niečo odložiť? Nie je to nič zložité. Postup je rovnaký, vyžaduje si to iba trochu

viac disciplíny. Stačí sa pohrať s vašim zoznamom výdavkov. Pokúste sa, aby bol čo najkratší. Čím kratší zoznam, tým viac peňazí si budete môcť na konci mesiaca odložiť. Ak sa vám pokazí chladnička, televízor alebo „pretelefonujete“ viac ako obvykle, nebudete sa musieť báť, že to nebudete mať z čoho zaplatiť. Použite na to svoje úspory. K lepšej disciplíne pomáha posielat' si peniaze určené na rezervu na samostatný sporiaci účet zriadený špeciálne na tento účel.

Prečo si dať posielat' dôchodok na účet?

Založenie bežného účtu v banke

Nosí vám váš dôchodok stále v hotovosti poštárka alebo si ho každý mesiac musíte zbehnúť vydvihnúť na najbližšiu poštu? Okrem každomesačných starostí s bankovkami a mincami existuje aj alternatíva, a síce otvorenie si účtu v banke.

Viete, že skoro 400-tisíc dôchodcov na Slovensku poberá dôchodok ešte v hotovosti?

Bežný účet je jeden z najznámejších a najbežnejších bankových produktov. Služi hlavne na vklad a výber peňazí, úhrady, inkasá, prevody, platby platobnou kartou a iné základné operácie, ktoré takmer každá domácnosť realizuje.

Narábanie s hotovosťou a peniaze na bankovom účte majú svoje výhody aj nevýhody:

– Peniaze na bežnom účte sú nehmotné a na rozdiel od bankoviek a mincí sa nedajú chytiť. Niekomu môžu pripadať ako niečo virtuálne, iba číslo na výpise z banky. Preto ich možno ľahšie a rýchlejšie minúť. Predsa len je rozdiel, ak vyberiete desať eur z peňaženky a zaplatíte za tovar, ako keď len pošlete 10 eur ako platbu za účet za elektrinu. Preto je dobré dopredu rozmýšľať, kam sa mi hodí hotovosť a kde si uľahčiť život bezhotovostnými platbami.

+ S peniazmi na účte saará ľahšie. Nemusíte ich nosiť v peňaženke a chodiť platiť poukážky a platiť platby na poštu či do banky. Jednoducho vyberiete platobnú kartu a zaplatíte, alebo si sadnete za počítač/telefón a zaplatíte. Bezhotovostné platby používajte na pravidelné opakované úhrady, ktoré musíte aj tak zaplatiť (elektrina, plyn, bývanie).

+ Ak si vyberiete správny bankový produkt, okrem času môžete ušetriť aj poplatky, napr. za poukážky.

+ Bankové účty majú ďalšiu výhodu a to sú trvalé príkazy a inkasá. Ak v banke dáte pokyn na trvalý príkaz, znamená to, že v pravidelnom intervale (napr. každý mesiac) sa z vášho účtu automaticky stiahne istá suma. Tá sa následne pošle na účet príjemcu, ktorého dopredu určíte. Pri inkase si dokonca výšku platby určujete spoločnosť, ktorej máte zaplatiť – inkasant. To sa hodí najmä vtedy, ak je výška platby každý mesiac iná, napr. pri účte za telefonovanie. Nemusíte teda každý mesiac premýšľať nad tým, či ste už zaplatili a chodiť preto na poštu či do banky. Nebojte sa v banke spýtať, pomôžu vám nastaviť trvalý príkaz a pomôžu i s inkasom.

– Nie všade sa dá platobná karta použiť a nie každý máme poruke dostupný bankomat, prostredníctvom ktorého sa dá hotovosť z účtu vybrať. Stále teda nejaké tie bankovky a mince (hotovosť) v peňaženke musíme mať.

+ Bezpečnosť. Ak uložíte svoje peniaze na bankovom účte, už sa nemusíte báť návštevy zlodejov vo vašej domácnosti či straty peňaženky. Musíte si len dať pozor na svoju platobnú kartu a heslá k nej a na prístupy k vášmu účtu. V banke sú vaše peniaze na účte chránené až do výšky 100-tisíc eur.

Vedeli ste, že za rok 2020 urobili obyvatelia Európy okolo 46 biliónov platieb prostredníctvom bankových účtov alebo kariet?

Bežný účet si môžete otvoriť v niektorej z bánk. Tie ho obvykle ponúkajú v rámci balíka služieb, za ktorý si účtujú mesačný poplatok. Doplnkové služby nad rámec mesačného poplatku za vedenie účtu banky účtujú zvlášť.

Banky ponúkajú aj špeciálne účty pre seniorov a dôchodcov. Ide o cenovo zvýhodnené balíky služieb, ktoré svojou povahou vyhovujú transakciám najčastejšie vykonávanými s peniazmi práve seniori a dôchodcami.

Účet v banke môžete mať aj úplne zadarmo. Okrem komerčných balíkov služieb, ktoré banky ponúkajú klientom pri zriadení bežného účtu, existujú aj tzv. legislatívne účty alebo účty zriadené zo zákona. Je to služba, ktorú môžu využívať občania s obmedzenou výškou príjmu, prípadne tí, ktorým vyhovuje jednoduchý objem finančných operácií a nemajú záujem o širšie balíky. Bezplatný účet je výhodný napr. aj pre dôchodcov.

Národná banka Slovenska realizuje v spolupráci s Jednotou dôchodcov Slovenska finančné vzdelávanie seniorov.

foto: NBS

Národná umelkyňa, presvedčená ľavičiarka a antifašistka

Sofia Prétorová

Foto: archív redakcie

Ako členov SZPB nás osobitne zasiahla smutná správa, že vo veku 95 rokov zomrela umelkyňa vskutku národná. Marína Kráľovičová pôsobila v Slovenskom národnom divadle neuveriteľných 74 rokov. A nikdy sa nevzdala ľavicových ideálov.

Narodila sa 7. júna 1927 v „echt“ záhoráckej dedine Čáry ako najstaršia z piatich súrodencov. „Musím priznať, že slovenčina bola prvým cudzím jazykom,“ povedala vlni pre Bojovník.

Spočiatku pracovala ako holička, neskôr sa zamestnala v obchode s odevmi. Keď raz objavila v novinách inzerát na konkurz na miesto herečky, rozhodla sa, že pôjde touto cestou. Jej mama bola proti, pretože herci v tých časoch nemali dobrú reputáciu. Napokon však dcére ustúpila a nechala ju ísť za svojím snom.

Úspechy od začiatku

Dva roky pôsobila Kráľovičová v Komornom divadle Martin. Stvárnila tam 14 postáv a hneď v prvej sezóne získala na Divadelnej žatve v Prahe ocenenie Talent roku za Aničku v Ženskom zákone. V Martine sa spoznala s maliarmi Martinom Benkom a Ferom Kudláčom, s dramatikom Júliusom Barčom-Ivanom či spisovateľkou Máriou Rázusovou-Martákovou. „Hrala som po boku legendy Frontového divadla Eugena Medka, ktorý sa podieľal aj na vysielaní Slobodného slovenského vysielateľa, za čo ho nacisti uväznili v koncentračnom tábore,“ opísala pre náš dvojtyždenník.

Ešte než doštudovala herectvo na Štátnom konzervatóriu v Bratislave, stala sa členkou SND. V roku 1948 účinkovala ako Agnesa po boku Andreja Baga-

ra v Moliérovej hre Školy žien, o niekoľko mesiacov neskôr v zdramatizovanej verzii slávnej Sládkovičovej básne Marína. Hru neskôr zakázali.

Držiteľka niekoľkých prvenstiev

Kráľovičová sa stala prvou slovenskou televíznou herečkou, keď si v roku 1957 zahrala v televíznom filme Dovidenia Luciene režiséra Jána Roháča. Okrem toho je držiteľkou ďalšieho výnimočného prvenstva – ako prvá recitátorka prezentovala slovenskú poéziu na troch kontinentoch.

Maggie alias Marilyn Monroeová v hre Arthura Millera Po páde (1964).

Stvárnila vyše štyristo divadelných, filmových a televíznych postáv. Za zmienku stoja jej úlohy v inscenáciách Rómeo a Júlia, Veselé paničky windsorské, Hamlet, Herodes a Herodias, Legenda o láske, Zbojníci, Leni, Kým kohút nezaspieva, Idiot, Chrobák v hlave či Bačova žena. Pre Bojovník pripomenula účinkovanie v Karvašovej Polnočnej omši v roku 1959: „V príbehu politicky rozdelenej slovenskej rodiny s prisluhovačmi, partizánmi, arizátormi a kompromisníkmi vo svojich radoch, u ktorej je ubytovaný nemecký veliteľ. S inscenáciou v réžii Tibora Rakovského a vo hviezdnom obsadení – Beta Poničanová, Jožo Króner, Vilo Záborský, Ctibor Filčík, Ďuso Pántik, Dača Turzonová a Jožko Adamovič – sme potom žali úspechy i na zájazde v Kyjeve, Charkove, moskovskom MCHAT-e.“

Vo filme debutovala v roku 1950: v snímke Priehrada stvár-

Ako Bertha a Zdena Studenková ako Leni Riefenstahlová v hre Valerie.

nila Uľku Bojnovú. Ďalej účinkovala vo filmoch ako Ivanov (1963), Mŕtve duše (1971), Americká tragédia (1976), Višňový sad (1978), Lev Tolstoj (1984), Tiene v raji (1986) či Vadí, nevadí (2001). V povstaleckom filme Vlčie diery stvárnila partizánsku spojku. Diváci ju tiež mohli vidieť v seriáloch Príbehy z lepšej spoločnosti (1969), Nepokojná láska (1975), Jedenáste prikázanie (1977), Rodinné tajomstvá (2005) či Priateľky (2008).

Priatelila sa s odbojarmi

Marína je držiteľkou množstva ocenení – Rad Ľudovíta Štúra I. triedy, Krištáľové krídlo, Cena Andreja Bagara, Cena Literárneho fondu za celoživotnú tvorbu, Kvet Tálie, Cena Jozefa Kronera za celoživotné herecké dielo, Osobnosť Bratislavy či Medaila prezidenta Slovenskej republiky za významné zásluhy o rozvoj slovenskej kultúry. Nositeľka titulu národná umelkyňa má svoju tabuľku na Chodníku slávy v Bratislave.

Tento rok jej vysoké ocenenia udelil aj SZPB a Matica Slovenská.

Osobne poznala mnoho významných osobností protifašistického odboja: Laca Novomeského, Alberta Marenčina, Alexandra Matušku, Ctibora Štítnického, Vladislava Babniča, Ladislava Mňačka, Juraja Spitzera či Sama

Falt'ana: „Maliarovi a publicisto- vi Štefanovi Bednárovi, ktorý počas SNP pôsobil ako redaktor týždenníka Nové slovo a v Banskej Bystrici vytvoril množstvo politických karikatúr, plagátov a letákov, sme chodili gratulovať.“

Miro bol jej Pygmalion

S manželom Miro Procházkom – novinárom, básnikom a spisovateľom – sa zoznámila na svojom prvom plese v Redute. Mali dve deti a prežili spolu vyše 50 rokov. V roku 2005 Procházka zomrel po prehratom boji s rakovinou. Pre Bojovník o ňom Marína povedala: „Bol môj Pygmalion. Keďže ma hojne obsadzovali, vra- vievala som mu: Míruľko, všetci chlapi ti môžu závidieť. Každú noc máš v posteli inú ženu!“

Do poslednej chvíle sledovala aj spoločenské dianie. „Ľudia sa kvôli výhodám alebo mindrákom udávajú, vyvyšujú, zneužívajú mocenské postavenie na pomstu a ponížovanie, psychický nátlak. Každý je odborníkom na všetko, jestvuje „len jedna pravda“, nijaký dialóg, tolerancia, názorového oponenta treba stoj čo stoj zničiť,“ povedala a dodala: „Aby sa nám raz nestalo ako vo filme srbského režiséra Emira Kusturicu Underground – Podzemie z roku 1995, kde ľudí v hlboké ilegalite ustavične zásobovali správkami o zúriacej vojne, hoci vonku už bolo dvadsať rokov po nej.“

Bojovník po novom

Braňo Ondruš

Náročné obdobie nášho zväzu sa prejavuje i na ťažkostiach s vydávaním tlačovín. Ako sa môžete (opäť) dočítať na 2. strane, rok 2023 bude už štvrtý, kedy MV SR nedovolí SZPB financovať čo i len časť nákladov na Bojovníka a Ročenku odbojára zo štátneho príspevku.

Bojovník vychádza v posledných dvoch rokoch len vďaka externým finančným zdrojom a bezplatnej práci redakcie. Na rozdiel od situácie v roku 2020 sa redakcii vlni i tento rok podarilo získať financie „zvonka“: dotáciu na tlač a grafiku od ministerstva práce a trochu

reklamy. Z vlastných zdrojov tento rok SZPB nedal na vydávanie Bojovníka ani cent.

Zadarmo, vo voľnom čase

Ocenenie si zaslúžia všetci redaktori novín: Sofia Prétorová, Martin Krno, Branislav Balogh a Ján Rohár, pričom poslední dvaja sa zároveň starajú o Facebook SZPB a Bojovníka i internetové stránky. Ak Bojovníka nečítate na papieri, všetky články a najmä oveľa viac fotografií nájdete bezplatne na www.bojovnik.eu.

Všetci robia túto prácu vo svojom voľnom čase: po večeroch, nociach, víkendoch. Každý z nich venuje Bojovníku 12–13 hodín týždenne (to je

takmer polovičný úväzok). Ak navyše zavítajú medzi členov SZPB kdekoľvek na Slovensku, náklady si hradia z vlastných vreciek. Rovnako telefonáty, počítače, pripojenie k internetu – všetko si všetci členovia redakcie platia sami.

Vďaka spolupracovníkom

Podakovanie platí aj všetkým externým spolupracovníkom. Pravidelne publikujúcemu historikovi a bývalému riaditeľovi Múzea SNP Stanovi Mičevovi, ktorý vlni ešte podporil Bojovník aj materiálne, či členovi ÚR SZPB Petrovi Weissovi, aktívne sa na stránkach Bojovníka prihovára podpredseda Jozef Ťažký a jeho kolega Jozef Drotár rovnako aktívne približuje ži-

vot SZPB najmä na severozápade Slovenska.

Navyše by Bojovník nepri- nášal pestrú paletu informácií, ak by nebolo desiatok predsedov, predsedníčok či tajomníkov a tajomníčok ObĽV a ZO SZPB, neúnavne a bez nároku na honorár posielajúcich články a fotky zo všetkých slovenských regiónov.

Nová šéfredaktorka

Avšak nekompromisné zdrážovanie ani pri všetkej tej obe- tavej práci neumožňuje udržať vydávanie Bojovníka každé dva týždne. Z predajnej ceny 0,44€ si Slovenská pošta necháva 0,41€ a od januára to bude o 20 % viac. Po roku sa opäť zvyšujú náklady na tlač, aj na prevádzku webových stránok.

Noviny preto budú v roku 2023 vychádzať každé 4 týždne. Vyjde teda 13 čísiel, avšak na 16 stranách. Cena jedného výtlačku bude 0,72€ a výška celoročného predplatného klesne na 9,36€. Bojovník dnes odoberá 1500 ľudí, čo predstavuje 8 % celej členskej základne! V roku 2021 si 6000 ľudí (32 % členskej základne) kúpilo Ročenku, preto ju v roku 2023 opäť vydáme.

A na dôvažok bude redakciu viesť nová šéfk, novinárka s vyše 20-ročnou praxou v novinách i televízii, na Slovensku i v zahraničí, presvedčená ľavičiarka a nekompromisná antifašistka Lýdia Kokavcová. Náš tým sa teda rozrastie o šikovnú a skúsenú profesionálku, ktorá prináša nové myšlienky a svieže nápady.

Neschematický odkaz Povstania v poézii

Július Lomenčík, UMB Banská Bystrica

Jedným z autorov neschematického básnického pohľadu na odkaz Slovenského národného povstania je Mikuláš Kováč (18. máj 1934 Lekér – 26. máj 1992 Banská Bystrica). V jeho poézii sa potvrdzuje téza, že za vyjadrením pocitu alebo vzťahu v básni sa spravidla skrýva reálna motivácia zakotvená v konkrétnom ľudskom čase a neopakovateľnom priestore.

Uvedené konštatovanie potvrdzuje v plnej miere tematická ukotvenosť niektorých Kováčových básní v období druhej svetovej vojny, pretože je logickým vyústením otrasných zážitkov z tohto obdobia. Podľa Ľubomíra Feldeka „*vnemy uskladnené v detstve sú najintenzívnejšie a... nikto si pri písaní nezmyslí obchádzať ich*“. V tomto duchu zameraná Kováčova poézia vypovedá o autentických skúsenostiach, o detskej vizuálnej pamäti s už dospeláckym hľadáním podstaty.

Mikuláš Kováč

Časť literárnej kritiky sa domnievala, že tu ide iba o literárčinu, o exploatáciu dramatickej témy, teda o demonštráciu vymyslenej poetiky na dramatickom pozadí. Napokon sa ukázalo všetko inak. Chlapčenský Mikuláš Kováč nebol nejakým detským povstaleckým hrdinom typu Janka Giertliho z Jilemnického *Kroniky*. Bol jednoducho chlapec, ktorý si všimol to, čo sa okolo neho dialo, a pretože tomu vo svojom veku nerozumel, pýtal sa a po rokoch veršami odpovedal – predovšetkým v etickej rovine.

Aktívny humanizmus Mikuláša Kováča

Kováčova poézia sa v tom čase zamerala proti násiliu ako skutočná „obrana stavebnice“ aktívneho humanizmu a úsilia o pravdu, čo vystihol i básnik Štefan Strážay v doslove k vydaniu básnickej zbierky *Obrana stavebnice*: „*Mikuláš Kováč si zo svojich generačných druhov medzi prvými a najdôslednejšie uvedomil a napokon realizoval potrebu spoločensky zúčastnenej poézie.*“

Básnickou výpoveďou zdôrazňoval neschematicky odkaz Povstania absentujúci vo vedomí súčasníka cez autentické videnie vtedajšieho sveta, ktoré si podmanili Kováčovu osobnosť a v neskoršom procese tvorby

vytvorili epicentrum jeho poetické filozofie a umeleckého pohľadu na svet.

Trvalým zdrojom inšpirácie autorovej lyriky sa stali najmä zážitky z obdobia SNP, keď ho po zatlačení do hôr strýko Anton spolu s matkou zobral cez Jelenec a Baláže na Kalište. Útočisko tam našli v dome pána Palúcha. Desaťročný Mikuláš tu videl rabovačky a pozíare vojenských proviantných skladov, zažil hrdinstvo, ale aj zbabelosť. Po návrate do obsadenej Banskej Bystrice skrývali sa v pivnici istého pána Cibul'u.

Matka so strýkom sa ešte pred vypuknutím Povstania aktívne organizovali v odbojovej skupine vedenej Michalom Balkom. Mikuláš v tomto prostredí začal a precítil deportácie, nočné prepady Ústrednej štátnej bezpečnosti, videl protichodné postoje Banskobystričanov a vytušil ich názorovú odlišnosť.

Pri odkrývaní hrobov obetí fašizmu

Po oslobodení sa mu ďalším zdrojom inšpirácie stali „dokumentaristické návštevy“ pamätných miest so strýkom Antonom. Ten ako člen exhumačnej komisie (fotograf a dokumentarista) brával malého synovca na odkrývanie hrobov obetí z Povstania v Telgárte, Krupine, Kremničke, na starom vojenskom cintoríne v Majeri a iných miestach.

Autentických zážitkov, ktoré boli „prazákladom životnej skúsenosti“, zmocnil sa v podobe spomienkového poetického záznamu a rozprávačskej básnickej štylizácie. Pracoval s kontrastom, ktorý vznikol analýzou vnemu, jeho prijatím do vedomia a súčasnou konfrontáciou s poznaním. Sprítomňoval všetko podstatné zapísané v pa-

Básnik Kováč počas diskusie.

mäti, poukazujúc na prirodzenú detskú zvedavosť: „*Mal som oči, oči, v ktorých plávali oblaky, / domy, mestá, zvieratá, staré hodinky rozobrané...*“

Starci v krčme

Vizuálnu pamäť zachytával strihovou technikou filmovej montáže originálnym opakovaním vizuálnych a zvukových motívov. Verše utvárané montážnym postupom z jednotlivých motívov neraz pripomínali filmový scenár. Strihovou montážou viacerých prvkov je komponovaná aj báseň *Starci v krčme* zo zbierky *O modrej labuti*, v ktorej zužitkoval zážitky z pobytu na Kališti na jeseň 1944. Báseň sa skladá zo štyroch diametrálne odlišných komponentov – anekdot a textov ľudových piesní. Od samotného Kováča sa dozvedáme, že prvú anekdotu o Ameríkovi, ktorý sa nestal „grundátorom“, počul v dospelom veku v pohostinstve a druhá súvisí s detským zážitkom z Kališťa, o čom podáva nasledujúce svedectvo:

„*Armáda likvidovala veľký*

sklad, magazín v Jelenci a vyzývala rodákov, aby si zobrali, čo sa im len zažiada a čo sa hodí. Mój domáci, pán Palúch, si zobral pol metráka cukru, vliekol ho cez mokrú a tmavú horu, až kým s ním neďaleko svojej drevenice nespadol a nezlomil si nohu. Keď ho žena hrešila, že nezobral čosi iné, vzácnnejšie a potrebnejšie, ved' tam mali krásnych vecí od boh sveta, bránil sa. A čo som mal zobrať, há? Ved' soli a petróla máme, nie?“

Kto je na tom horšie: kat či obeť?

Kováčovo etické a estetické cítenie vychádzalo zo známej Platónovej triády krásy, pravdy a dobra. V ťažisku tohto trojuholníka nastoľoval existenčné otázky, aby presvedčal o potrebe týchto kategórií pre skutočne humánnu spoločnosť. Okrem princípu paradoxu a kontrastu sa účinným prostriedkom na naplnenie daného predsavzatia stala aj irónia, najmä tzv. sokratovská irónia.

Grécky filozof Sokrates ju používal na výchovu svojich poslucháčov k väčšej opravdivosti života. Dokladuje to tretia časť básne ozvláštnená ne-tradičnou kreativitou „poetického myslenia“. Nemeckí vojaci si po vyrazení dediny večer sadnú „*za vřzavé stoly*“ kasárenskej kantíny, aby si vypočuli v husľovom podaní romantickú hudbu Franza Schuberta a relaxovali tak po „dobre vykonanej práci“.

Kováč nastolil starý filozofický a etický problém – kto je na tom horšie: kat či obeť? Celé to vytvára na paradoxoch, napr. človek v prežitom dni spáchal neľudský čin, no večer ho doji-

ma romantická hudba: „*po tvárach slzy merali dĺžku vrások*“. Záver vyznieva jednoznačne ironicky s dvojzmyselným účinkom – smerom k Schubertovi, prípadne i k vodcovi. Kontrapunktovou pointou naplnil zmysel irónie.

Strach pred tragickou minulosťou

Pri tematicky osnovaných básňach z obdobia SNP Kováč videl, že človek prítomnej chvíle obklopený konzumom sa ocitá v strachu pred nedávnou tragickou minulosťou. V jej konfrontácii s prítomnosťou umožňuje mu vyjadriť sa ako kultúrnej bytosti k samému sebe, pretože cez dejiny sa dozvie viac o tom, čím v skutočnosti je.

Každodenný život konfrontovaný s otrasnými vojnovými obrazmi v takto koncipovanej poetickéj výpovedi autor nasmeroval k etickému apelu nielen pre súčasnosť, ale najmä pre budúcnosť s cieľom napomôcť k priznaniu sa ľudstva k vlastným chybám. V opačnom prípade budúcnosť bude ohrozená vytváraním falošných, chimerických, iluzórnych a často aj nebezpečných iracionálnych predstáv.

Uvedený čiastkový pohľad do básnických reflexií Mikuláša Kováča tematicky zviazaných s touto kapitolou moderných slovenských dejín nám jednoznačne potvrdzuje jeho konštatovanie, že „*SNP malo v prvom rade zmysel mravný, bolo aktom mravnej očisty národa, ktorý sa proti alebo presnejšie mimo vlastnej vôle ocitol na opačnej strane historickej Pravdy, Spravodlivosti a Práva*“ (Rozhovory s priateľmi, rukopis).

(Krátene a medzititulky red. Bojovník)

Malý Mikuláš Kováč s rodičmi.

Slovo dosiahlo najväčšiu si

Jelena M. Malýševová, profesorka histórie
na Adygejskej štátnej univerzite, Ruská federácia

Foto: archív redakcie

Počas Veľkej vlasteneckej vojny (VVV) v Sovietskom zväze sa mimoriadna pozornosť venovala ideologickej práci a duchovnej mobilizácii občanov. Bezprecedentný boj o povedomie verejnosti dosiahol vrchol počas obrany Kaukazu a bojov o Stalingrad.

Existuje názor, ktorý sa preberá z jednej publikácie do druhej, a to že Adolf Hitler osobne nariadil zajať a obesiť ohnivého anti-fašistu Ilju Erenburga. Nacisti ho prezývali „Stalinov domáci Žid“.

Antifašistická propaganda v ZSSR

Stratégia antifašistickej propagandy v Sovietskom zväze prešla transformáciou dvakrát, v závislosti od medzinárodnej situácie a zahraničnej politiky. Jej cieľom bolo dištancovať sa od nacistickej kontrapropagandy. Jedným z účinných prostriedkov sú správy Sovietskeho informačného úradu, ktorý uverejnil materiály vyvracajúce prejavy vedcov tzv. tisícročnej ríše a posolstvá Nemeckej informačnej kancelárie.

a iných zverstiev páchaných Nemcami na okupovanom sovietskom území.

Predovšetkým sa uverejňovali fakty o obľudnom zneužití pamiatky veľkého ruského spisovateľa Leva N. Tolstého v Jasnej Poľane, rozkaz poľného maršala Waltera von Reichenau o ničení historických a umeleckých hodnôt, o vyhladzovaní civilného obyvateľstva. Sovietska propaganda obratne využívala emocionálne a psychologické formy vplyvu na nepriateľa.

Notoricky známy germanofób

Z rozsiahleho tvorivého dedičstva Ilju Erenburga sa pozornosť teší najmä jeho frontová žurnalistika. Dodnes vyvoláva diskusie, ktoré tu a tam vzplanú. V roku 1997 výstava venovaná

li výzvy na zatvorenie kaviarne pomenovanej podľa neho na ulici Karla Marxa v Berlíne. V Rostoku sa vinou snáh neonacistov rozbehla kampaň za zmenu názvu ulice I. Erenburga. Až rozhodné kroky mestského zastupiteľstva v oboch prípadoch viedli ku krachu týchto iniciatív.

Od začiatku VVV publikoval brožúry, články, letáky, výzvy v centrálnych sovietskych a frontových novinách, v médiách krajín protihitlerovskej koalície aj v mnohých neutrálnych štátoch. Samotný život tohto talentovaného človeka a všestrannej osobnosti vychoval bystrého novinára, spisovateľa a publicistu.

Sprostredkovateľ medzi kultúrami

Narodil sa 27. januára 1891 v Kyjeve v rodine inžiniera. Mladosť prežil v Moskve, kde ho pre aktivity v ilegálnej ľavicovej organizácii vylúčili z gymnázia. V roku 1908 emigroval do Francúzska, ktoré sa stalo jeho druhým domovom. Priateľstvo s Pablom Picassom, Fernandom Légerom a Louisom Aragonom z neho urobilo sprostredkovateľa medzi dvoma veľkými európskymi kultúrami.

V roku 1940 sa vrátil do ZSSR, vydal román *Pád Paríža*, písal o politických, morálnych a historických dôvodoch porážky Francúzska na začiatku vojny. Spisovateľ, básnik, prekladateľ z francúzštiny a španielčiny, publicista, esejista, fotograf, verejný činiteľ, korešpondent Izvestija Erenburg pôsobil v Paríži až do okupácie krajiny galského kohúta.

Viac ako jedna z bitiek

Počas VVV pracoval ako korešpondent novín *Krasnaja zvezda*, ale aj iných médií, písal články a analytické recenzie pre Sovinformbyro. Preslávil sa jasnými, emocionálne zafarbenými článkami, esejami a básňami. V roku 1942 vstúpil do Židovského protifašistického výboru a aktívne zbieral a publikoval materiály o holokauste. Bez preháňania sa stal najväšnejším, najtalentovanejším a najautoritatívnejším spomedzi sovietskych spisovateľov, ktorí sa podieľali na antifašistickej propagande.

Jeho články a letáky boli také populárne, že na fronte a v partizánskych oddieloch, ako hovoria očiti svedkovia vo svojich memoároch, existovala nevyslovená smernica: letáky a časti novín, kde sa nachádzajú Erenburgove materiály, by sa nemali používať na podpaľovanie.

Počas bojov pri Stalingrade v správe Sovinformbyra 24. novembra 1942 uviedol: „Bitka o Stalingrad predstavuje pre Hitlera niečo viac ako jednu z bitiek: tu je v stávke prestíž fähre-

Aj v Stalingrade ako v Leningrade sa bojovalo o každú dom.

ra. Nemci sú zmätení, ale musíme očakávať tvrdohlavý odpor. Udalosti v Afrike už zasiahli nervy Nemecka. Zima im nesľubuje nič povzbudivé.“

Prorok porážky okupantov

Práve Erenburg prorocky označil porážku 6. armády poľného maršala Friedricha Paula sa pri Stalingrade za katastrofu. Pred 80 rokmi napísal: „Hitler, samozrejme, urobí všetko preto, aby sa vyhol ústupu zo Stalingradu, najmä preto, že sa tento ústup môže ľahko zmeniť na katastrofu. V priebehu 24. novembra 1942 naše jednotky pokračovali v úspešnej ofenzíve zo severozápadu a z juhu. Útok pokračuje, tieto slová správ vysielaných sovietskym rozhlasom znejú ako neurčité dunenie krokov. Prichádza Červená armáda.“

Hitler donedávna slávnostne vyhlasoval, že dobyje Stalingrad. Nemci sa potom čudovali, prečo bol posadnutý fährer taký skromný, prečo im nesľúbil

aj Moskvu a Baku. Bol si však istý, že Stalingrad má vo vrecku. Dva mesiace trvali pouličné bitky. Nemci videli ruiny tovární a domov, na ktoré útočili celé dni, niekedy aj týždne. Od cieľa ich delilo niekoľko stoviek metrov, no tie sa stali neprekonateľné vďaka nezlomnosti a odvaha vojakov Červenej armády.

Z miliónov sa stali zločinci

Berlínsky dvojtýždenník Berliner Börsen Zeitung uverejnil 14. novembra článok svojho vojnového korešpondenta zo stalingradského frontu, ktorý sa začína slovami: „Moderné mesto sa drží až do zničenia posledného múru. Brusel a Paríž kapitulovali. Dokonca aj Varšava súhlasila s kapituláciou. Ale sovietsky vojak zápasí s hlúpu poslušnosťou beštie... Ešte donedávna boli naši priatelia naklonení považovať osud Stalingradu za spečatený. Teraz snívajú o možnosti dostať sa z dobytého mesta.“

Obrancovia Stalingradu tvrdo-

Na konferencii spisovateľov v Trenčianskych Tepliciach v roku 1936, zľava Ilja Erenburg, Rudolf Dilnog a Vladimír Clementis.

Stanoviská Sovinformbyra sa tlačili vo všetkých novinách, vysielali sa v rozhlase, používali sa na diskusie, politické informácie a stretnutia s robotníkmi. Sprostredkovali výpovede očitých svedkov barbarstva, lúpeže

Erenburgovi v Nemecko-ruskom múzeu Berlin-Karlshorst odhalila celý rad protichodných názorov, vrátane nelichotivých odpovedí: Erenburg sa javí ako notoricky známy germanofób. Od roku 2001 sa niekoľkokrát ozva-

Ilja Erenburg o fährovi tzv. tisícročnej ríše: „Prečo v Nórsku a Grécku plačú vdovy? Prečo bol vypálený Rouen, zničený Belehrad, Rotterdam? Hitler povedal: Zničím celý svet. Na jeho pokyn zlikvidovali fašistickí letci stovky pozoruhodných pamiatok svetovej architektúry. Nenávidí všetky národy sveta: potrebuje mučiť a ničiť. Svojmu priateľovi Hermannovi Rauschningovi povedal: Keby nebolo Židov, museli by si ich vynájsť – len krutosť človeka približuje k hnutiu. O Francúzoch napísal: Toto sú černosi, treba ich obmedziť. Hitler sa mstí Čechom: jeho nevlastná matka bola Češka. Vyhlásil: Sú to slovanské svine! Nenávidí najmä Rusov. Tento samolúbby kretén nazval Leva Tolstého bastardom. Hitler opovrhuje aj nemeckým ľuďom. Strasserovi povedal: Naši pracovníci nechcú nič iné ako chlieb a cirkusy – nemajú žiadne ideály.“

Erenburg medzi sovietskymi tankistami roku 1942.

Iu počas bitky o Stalingrad

pre národné vojenské formácie na frontoch vydávali 64 novín v jazykoch národov ZSSR, množstvo letákov, plagátov a brožúr.

Jedným z najúčinnejších a najproduktívnejších prostriedkov ideologickej práce sa stalo rozhlasové vysielanie – denne vo vyše 70 jazykoch národov ZSSR a v 28 cudzích jazykoch. Len z Moskvy sa vysielalo 88 hodín denne a celkovo v ZSSR 1 200 hodín.

Emocionálne bohaté, ohnivé publikácie

Novinárske práce z čias vojny obsahovali náčrty každodenného pracovného života národov Kaukazu, Uralu, Sibíri, Kazachstanu, hovorili o robotníkoch v prvej línii, ich nezištnej práci v mene víťazstva. Zaštepili v nich nenávisť k nepriateľovi, ktorý zaútočil na ich domovinu. Emocionálne bohaté, ohnivé bojové publikácie a články sa stali zbraňami, ktoré sa zmenili na duchovnú energiu obrancu vlasti, vyzývali na okamžitú akciu.

Vojenská žurnalistika Vasilija Grossmana o Stalingrade,

nuli v rokoch 1941 až 1945 stačnou smrťou na frontoch.

VVV výrazne ovplyvnila mentalitu sovietskeho občana. Vytvorila sa špeciálna generácia 40. rokov – generácia víťazov, ktorá sa vyznačovala zvláštnymi morálnymi a psychologickými vlastnosťami, ako je mužnosť, vášnivosť, nebývalá vytrvalosť a sila na frontoch i v zázemí, čo Nemcov ohromilo. S takým odporom sa nestretli v žiadnej z okupovaných európskych krajín. Možno aj pre zvláštnu krutosť v cieľoch nacistických agresorov proti „národu podľudí“.

Fašisti učili nenávidieť

Keď Erenburg v memoároch *Ludia, roky, život* spomína svoju vojnovú žurnalistiku, pripúšťa: „Možno zo všetkého najviac nenávidím fašizmus, nielen preto, že to bola absurdná, barbarická myšlienka, ale aj preto, že nás naučil nenávidieť.“ Jeho práca v najťažších obdobiach vojny slúžila ako silný faktor pri mobilizácii národov ZSSR a Červenej armády, aby porazili Nemecko.

Sovietski delostrelci v Stalingrade.

sprostredkujúca atmosféru bitky a hrdinstvo obrancov mesta, obsahovala analýzu vojenskej situácie, ktorá sa svojou povahou často približovala k vedeckým článkom. V ťažkom roku 1942 vyšla esej Michaila A. Šolochova s príznačným názvom *Veda nenávisťi*. Na príklade jedného z očitých svedkov fašistických zverstiev spisovateľ ukazuje, ako sa rodí nenávisť k nepriateľovi. Takéto eseje odhaľovali sovietske vlastenectvo s umeleckou presvedčivosťou a zvyšovali vôľu víťaziť.

Generácia víťazov

Pri dosiahnutí víťazstva nad nacizmom zohrala svoju úlohu Všeľvazová komunistická strana bolševikov VKP (b). Ako integrálna súčasť štátnej správy sovietskeho politického a spoločenského systému dokázala mobilizovať ľud do boja proti fašistickej expanzii a zabezpečiť konsolidáciu spoločnosti. Vyše 80 percent členov strany slúžilo v ozbrojených silách a obrannom priemysle. Tri milióny ich zahy-

komsomolcov, jednoducho civilistov.

V posledných rokoch sa rozvinula informačná kampaň, ktorá mala zdiskreditovať a revidovať úlohu ZSSR v druhej svetovej vojne a predstaviť Rusko ako „ríšu zla“, so stáročnými tradíciami východného despotizmu, ktoré sú mu údajne vlastné.

Každý rok 16. marca hlavné mestá pobaltských štátov oslavujú deň legionárov jednotiek SS, konajú sa slávnostné sprievody nacistov. Parlament v Kišineve vyhlásil, že Moldavsko nepatrí medzi víťazné štáty 2. svetovej vojny, ale je porazenou krajinou.

Revízia histórie

V druhom najväčšom meste Gruzínska Kutaisi v roku 2009 zbúrali Pamätník slávy postavený na pamiatku 300-tisíc Gruzínov, ktorí zahynuli počas VVV, a Najvyššia rada Gruzínska vyškrtla Deň víťazstva – 9. máj zo zoznamu štátnych sviatkov.

V tom istom roku v hlavnom meste Uzbekistanu demontovali pomník sovietskeho obrancu vlasti, o dva roky neskôr aj pamätník hrdinu VVV, generálmajora Sobira Rachimova. V Taškente tiež premenovali stanicu metra a štvrť v regióne Fergana, ktoré niesli názov podľa neho.

Ako proti falšovateľom dejín?

Oblasť činnosti na skreslenie histórie je pomerne široká, schémy a metódy falšovania udalostí VVV sa opakujú, migrujú z jednej „národnej“ európskej histórie do druhej. Ide o obvinenia ZSSR z prípravy agresie proti Nemecku, diskreditáciu podielu Sovietskeho zväzu na porážke Tretej ríše a oslobodenie Európy od fašizmu. Hanobia sa pamätníky, a rehabilitujú nacizmus a norimberským tribunálom odsúdení členovia takých zločineckých organizácií ako bola Schutzstaffel (SS).

Skresleniu historicky spoľahlivých dejín druhej svetovej vojny treba čeliť vedecky overenou históriou skutočných udalostí toho dramatického a hrdinského obdobia.

Takto skončili nemeckí okupanti v Stalingrade.

hlavo držali každý meter pôdy.

Na okraji mesta i v ňom samotnom Nemci sústredili asi 20 divízií. Erenburg to komentoval: „Keď nacisti zaútočia, idú ako páni, so sluhami. V ťažkých chvíľach však zabúdajú na služobníctvo. Taliani sa to naučili v Líbyi, Rumuni sa s tým zoznámili pri Stalingrade. Ofenzíva Červenej armády pokračuje, s radosťou ju víta celé Rusko. Treba si myslieť, že to bude inšpirovať aj našich spojencov bojujúcich v Afrike... Ruky každého Nemca sú zašpinené krvou. Z miliónov vojakov sa stali zločinci. Sú medzi nimi generáli a desiatnici, Prusi a Bavori, tuční a chudí, ale ja vidím jedného: Nemca. Má rybie oči a dlhé, chamtivé ruky.“

Autor hesla Zabi Nemca!

Počas vojnového obdobia sa Erenburg najviac preslávil autorstvom hesla Zabi Nemca! „Zničme toto plemeno,“ napísal 25. októbra 1942. „Ak nezabijete Nemca, Nemec zabije vás.“

Vezme vašich blízkych a bude ich mučiť vo svojom prekliatom Nemecku. Ak je vo vašom okolí pokoj, ak čakáte boj, zabite Nemca pred bojom. Ak necháte žiť Nemca, Nemec obesí Rusa a zneuctí ruskú ženu. Ak ste zabili jedného Nemca, zabite druhého – nič nie je pre nás zábavnejšie ako nemecké mŕtvolky. Nepočítaj dni. Nepočítajte míle. Spočítajte jednu vec: Nemcov, ktorých ste zabili. Zabite Nemca! Žiada vás starrenka. Aj dieťa ťa o to prosí. Zabite Nemca! kričí rodná zem. Nechajte si to ujsť!“

Keď Erenburg publikoval tieto riadky podobne ako milióny sovietskych vojakov na fronte nemyslel to o Nemcoch vo všeobecnosti, ale o konkrétnom útočníkovi, okupantovi. O tom Nemcovi, ktorého ruky páchali obľudné zločiny, o nepokryteckom stelesnení mizantropického nacistického režimu s jeho teóriou tzv. rasovej čistoty.

Zdôrazňoval, že nacizmus a nemecký národ nie sú stotožnení, 14. júna 1942 napísal: „Našu nenávisť voči fašizmu neprenášame na rasy, národy, jazyky. Viem, že deväť desiatín nemeckej mládeže je otrávených jedom fašizmu, ktorý infikuje telo ako syfilis. Ale žiadne z Hitlerových zverstiev mi nedovolia zabudnúť na skromný dom vo Weimare, kde Goethe žil a pracoval.“

Stovky periodík, tisíce hodín vysielania

Počas VVV sa slovo stalo zbraňou, najväčšiu ničivú silu dosiahlo počas bitky o Stalingrad. Sovietske médiá naštartovali efektívnu prácu na vzdelávaní vojakov a domácich frontových pracovníkov. Vydávali 19 frontových novín, viac ako 100 periodík jednotlivých armád a flotíl, stovky tlačív pre príslušníkov divízií a brigád, 20 časopisov v náklade dvoch miliónov výtlačkov. Len

Spomienka v Radaticiach

V obci Radatice v okrese Prešov sa 3. októbra konala pietna spomienka na 8 poľských obetí leteckej havárie britského bombardéra Handley Page Halifax Mk.V.U.L 187 z 301. poľskej perute RAF. Lietadlo bolo v službách Royal Air Force počas 2. svetovej vojny a 28. 12. 1944 ho zostrelil nemecký stíhač

Na podujatí sa sa zúčastnila aj delegácia vedená členom predsedníctva ObV SZPB Prešov plk. v.v. Jozefom Čorbom. Okrem starostky Gabriely Viazankovej sa zúčastnil aj zástupca Klubu generálov SR genmjr. v.v. Ján Čmilovský, zástupcovia Klubu Vojenských výsadká-

rov, veľvyslanci Veľkej Británie a Poľska či veliteľ vzdušných síl SR genmjr. Róbert Tóth. Podujatie technicky zabezpečili vojaci 2. mechanizovanej brigády v Prešove.

Jozef Čorba vyzdvihol úroveň podujatia: „Ide o tradičné podujatie pri dôstojnom po-

mníku v Radaticiach, na ktorom sa okrem vysokých predstaviteľov ministerstiev kultúry a obrany zúčastňujú veľvyslanci, ako aj široká verejnosť. Zväz bol zastúpený desiatčlennou delegáciou zloženou z radových členov, funkcionárov ZO až po členov ObV SZPB. Oceňujem vzdelávací rozmer podujatia, vzhľadom na veľké zastúpenie žiakov miestnej ZŠ. Prostredníctvom podobných podujatí si mládež môže vytvoriť živý vzťah k histórii a pochopiť vojenské dejiny Slovenska a význam boja proti fašizmu, za národné oslobodenie našej vlasti.“ (bb)

Na podujatí v Radaticiach nechýbal predseda PSK Milan Majerský, štátna tajomníčka MK SR Viera Leščáková, gen. riaditeľ SELUZ MOSR Martin Jakál.

foto: autor

Ocenili kultivované rozdelenie federácie

Branislav Balogh

Pri príležitosti 30. výročia prijatia zákona o zániku ČSFR zorganizovala 25. novembra Matica slovenská pod záštitou predsedu NR SR Borisa Kollára

spomienkové podujatie spojené s odhalením tabule na historickej budove SNR v Bratislave.

Zväz zastupoval predseda Pavol Sečkář, podpredsa ÚR SZPB Jozef Ťažký, jej tajom-

ník Viliam Longauer, predseda ObV Bratislava Martin Krno a člen ÚR Peter Weiss.

Ojedinelý rozchod

V úvode zhromaždenia na Župnom námestí zaznel úryvok

zo šiesteho spevu eposu Svätopluk od Jána Hollého v presvedčivom podaní herečky Idy Rapaičovej. Klasik slovenskej poézie v ňom pripomína pôvod Slovanov, v jeho očiach úrodná a mierumilovná India pravlastí ľudí dobrej vôle.

Následne tajomník MS Peter Schvantner privítal podpredsedu NR SR Petra Pčolinského, prezidenta Ivana Gašparoviča, expremiéra Vladimíra Mečiaru, ako aj predsedu SZPB. Pčolinský v prejave zdôraznil výnimočnosť mierového rozdelenia spoločného štátu s Čechmi: „Európa v minulosti preplnená nacionalistickými trenicami, ktoré často viedli k vojnám alebo občianskym vojnám, len raz poznala rozpustenie väčšieho štátu na dva menšie, keď sa za-

čiatkom 20. storočia od Švédska pokojnou cestou oddelilo Nórsko.“ Pripomenul krvavé delenie Južoslávie i to problematické Sovietskeho zväzu, ktoré doznieva dodnes.

Významný rok pre naše dejiny

Správca MS Maroš Smolec spomenul účasť diplomatov z Poľska, Srbska a Chorvátska, bývalých i súčasných poslancov NR SR, SNR a Federálneho zhromaždenia na podujatí a skonštatoval, že rok 1992 je jeden z najvýznamnejších pre slovenské dejiny.

Následne s P. Pčolinským odhalili pamätnú tabuľu s menoslovom poslancov hlasujúcich za zánik ČSFR. Spomienka pokračovala kolokviom vnútri budovy, kam pozvali všetkých prítomných.

Zľava, Peter Pčolinský, herečka Ida Rapaičová počas prednesu, tajomník MS Peter Schvantner a vojaci čestnej stráže OS SR v historických rovnošatách.

foto: Ladislav Skrak

Deň veteránov v Liptovskej Kokave

Účastníci podujatia v Liptovskej Kokave.

foto: autorka

Emília Fronková, tajomníčka ZO SZPB v Liptovskej Kokave

Naša ZO v spolupráci s obcou zorganizovala 11. novembra o 11. hod. spomienkové stretnutie pri príležitosti Dňa vojnových veteránov. Stretnutie sa uskutočnilo pri pomníku padlých pred obecným úradom za prítomnosti odchádzajúceho i nového starostu.

Pred stretnutím sme v miestnom rozhlase odvysielali reláciu s tematikou 1. svetovej vojny o jej dôsledkoch na život ľudí v našej obci. Potom sme k pamätníku padlých položili spomienkový veniec a zapálili symbolickú sviečku. Predseda ZO pán Nemsila vyzdvihol dôležitosť pripomenky významu takýchto historických udalostí najmä mladej generácii.

Kniha o dejinách židovskej komunity

Ján Dzurej, tajomník ZO SZPB Smižany

Na radnici v Spišskej Novej Vsi sa 18. novembra uskutočnilo uvedenie knihy kolektívu autorov pod vedením doktorky Ruženy Kormošovej Dejiny Židov v Spišskej Novej Vsi.

Monografia podrobne mapuje dejiny židovskej komunity v meste v novoveku a 20. storočí. Informuje aj o tragických udalostiach počas holokaustu. Podujatie doplnili svojim programom žiaci umeleckej školy. Podpredsa ObV SZPB v Spiš-

skej Novej Vsi Jozef Novotný poďakoval za pozvanie, pripomenul zásluhy R. Kormošovej v spracovaní regionálnej histórii a pokračoval: „Pani Kormošová učí na Gymnáziu na Školskej ulici. Dlhodobou s ňou spolupracujeme na súťažiacich a projektoch pomáhajúcich udržiavať pamiatku na národnooslobodzovací boj. Oceňujem účasť primátora Pavla Bečarika a predsedu Ústredného zväzu židovských náboženských obcí Richarda Dudu na predstavovaní knihy. Stáva sa prínosom pre poznanie histórie židovskej komunity u nás a zapĺňa jednu z medzier v našich znalostiach o dejinách mesta.“

Ružena Kormošová s knihou Dejiny Židov v Spišskej Novej Vsi.

foto: autor

Pokojné a radostné Vianoce v kruhu blízkych a len šťastné chvíle počas sviatkov

Vám žela redakcia

BOJOVNÍK
DVOJTYŽDENNÍK ANTIFASISTOV

Kukorelliho tragická smrť dodnes varuje

Katarína Frišová, tajomníčka ObIV SZPB Bratislava

V predvečer 78. výročia tragickej smrti Ľudovíta Kukorelliho v priebehu bojov proti nemeckým okupantom sme sa opäť stretli pred pomníkom jedného z najvýznamnejších partizánskych veliteľov na Slovensku, v bratislavskom parku, ktorý bol nedávno pomenovaný práve podľa brigádneho generála Ľ. Kukorelliho.

Zaslúžila sa o to rovnako ako o rozšírenie tohto pamätníka Anna Bergerová, jedna z dvoch ešte žijúcich príslušníkov veľkého partizánskeho zväzku Čapajev, ktorý operoval na východnom Slovensku v lete a na jeseň 1944. Pre svoju iniciatívu našla pochopenie u predsedu ObIV SZPB Martina Krnu, spolu predložili projekt na samosprávne orgány mestskej časti Bratislava Ružinov. V ústrety im vyšiel najmä starosta Martin

Chren, opätovne zvolený do tejto funkcie aj s podporou SZPB. Na podujatie s vencami prišiel zástupca starostu Michal Gašaj, predseda zväzu Pavol Sečkář, podpredseda ÚR SZPB Jozef Ťažký i jej tajomník Viliam Longauer.

Martin Krno vo svojom príhovore pripomenul, že Kukorelli sa ako vojenský letec ihneď po rozbití ČSR Hitlerom zapojil do protifašistického hnutia, za čoho ľudácky režim permanentne

Anna Bergerová pred pomníkom Ľ. Kukorelliho.

foto: Ladislav Skrak

perzekvoval. Nečakal ako mnohí iní, až sa zvrtné situácia na východnom fronte.

Po potlačení Povstania nemeckí okupanti sústredili svoje vojenské jednotky na severovýchodné Slovensko, preto „čapajevcom“ neostávalo

nič, len prebiť sa v karpatských dolinách k postupujúcej Červej armáde. Pri tejto operácii od 20. do 24. novembra 1944 zahynulo približne 500 partizánov a dve stovky civilných obyvateľov. Krno zdôraznil, že tieto utrpenia a straty ľudských živo-

tov nadobúdajú dnes nový, konkrétnejší význam, keď v susednej krajine prebieha krvavá vojna. Preto musíme, tak ako naši otcovia odbojáři dôrazne vystupovať proti akejkoľvek vojne a za mierové spolužitie národov v Európe a na celom svete.

Oslavy oslobodenia v michalovskej oblasti

Mladí ľudia pri pamätníkoch osloboditeľom sú vždy potešením pre členov SZPB.

foto: autor

Marián Lukáč, tajomník ObIV SZPB Michalovce

Odbojáři z michalovskej oblasti od 23. do 25. novembra vzdali hold vďaky pri príležitosti 78. výročia oslobodenia našich miest a obcí. Séria podujatí sa začala pietnym aktom pri pamätníku padlých vojakov ČA na námestí v Sobranciach. Za prítomnosti vojakov 22. mechanizovaného práporu OS SR sme položili vence a symbolicky sme červenoarmejcom poďakovali za oslobodenie mesta od poroby fašistických nemeckých a maďarských okupantov.

Oslavy oslobodenia pokračovali v poradí, v akom boli obce oslobodzované vojskami 4. UF spoločne s vojskami 2. UF v Zalužiciach, Strážskom, Rakovec nad Ondavou, Veľké Kapušany a na ústrednom cintoríne vojakov ČA pod Hrádkom v Michalovciach. Účasť – na prekvapenie nás všetkých tam prítomných – bola vysoká. Za dôstojný priebeh pietneho aktu patrí poďakovanie hlavnému organizátorovi – mestu Michalovce – ale aj funkcionárom oblastnej organizácie SZPB a vojakom michalovského práporu.

Veľmi nás potešilo, že na pietnom akte sa zúčastnili aj žiaci ZŠ I. a II. ZŠ v Michalovciach,

ako aj žiaci druhého a tretieho ročníka gymnázia Pavla Horova so svojim učiteľom Peadr. Jozefom Sibalom. Program pripravili žiaci I. ZŠ, prihovorenil sa zástupca primátora Jozef Sokologorský a predseda ObIV SZPB Miroslav Prega. Na záver pietneho aktu odovzdal Miroslav Prega a člen ústrednej rady pán Uhrík ďakovné a pamätné listy ObIV k 78. výročiu oslobodenia vybraným členom a ďalším ľuďom, ktorí s nami spolupracujú a pomáhajú nám.

Dúfame, že hojná účasť žiakov a študentov bude sprevádzať takéto podujatia aj v budúcnosti a nielen u nás, ale po celom Slovensku.

Hrdinstvo Jána Nálepku

Zora Šavelová, členka ObIV SZPB Spišská Nová Ves

Oblastný výbor SZPB v Spišskej Novej Vsi si 20. septembra spolu s Maticou slovenskou pripomenul 110. výročie narodenia brigádneho generála i. m. Jána Nálepku.

Slávnostná spomienka sa uskutočnila v rámci Dní obce Smižany, odkiaľ prvý Slovák s titulom Hrdina ZSSR pochádzal. Nálepku si účastníci podujatia pripomenuli najprv pri jeho rodnom dome v Smižanoch a následne na tamjšom cintoríne. Čestnú stráž pri jeho hrobe držali vojaci Ozbroyených síl SR.

Podpredseda ÚR SZPB Juraj Drotár zdôraznil význam Jána Nálepku pre vo-

jenský odboj a zosobnenie hrdinstva jednotlivca v boji proti fašizmu. Predseda ZO SZPB v Smižanoch Ján Novotný povedal, že svedectvo života a statočnosť Nálepku sú príkladom aj pre generácie, čo vojnu nezažili. Podpredseda ObIV v SNV Jozef Novotný vyzdvihol odborný výklad historika Juraja Pavlísa z Múzea Spiša, ktoré spravuje Nálepkov rodny dom.

Prítomný bol aj predseda MS Marián Gešper, ktorý vyzdvihol osobnosť Nálepku ako nositeľa pokrokových demokratických hodnôt. Dokazoval to v predvojnovom období, no najmä počas neho, keď pri oslobodzovaní územia vtedajšieho ZSSR pri ukrajinskom meste Ovruc položil svoj život.

Účastníci podujatia v Smižanoch, sprava Ján Dzurej, Juraj Drotár, Marián Gešper, Jozef Novotný, v dolnom rade starostka Miroslava Szitová.

foto: autorika

Výročie v Trebišove

Členovia SZPB a ďalší hostia pred pomníkom v Trebišove.

foto: autor

Milan Urban, predseda ObIV SZPB Trebišov

Pri pamätníku osloboditeľov na mestskom cintoríne v Trebišove si jeho občania a obyvatelia blízkych obcí pripomenuli 1. decembra 78. výročie oslobodenia vojskami sovietskej armády. Vzdali sme úctu a hold 267 tu pochovaným vojakom a 17 obyvateľom Trebišova, ktorí krutú vojnu neprežili. Pre vtedy žijúcich oslobodenie znamenalo ukončenie najrozsiahlšieho utrpenia všetkých čias, nezmyselnej vojny, ktorou vodca nemeckého národa priniesol hrôzu a utrpenie.

Okrem delegácie ObIV SZPB vence vďaky položili zástupcovia armády, po-

lície, zamestnanci MsÚ a poslanci mesta Trebišov. Primátor Marek Čizmár v príhovore spomenul postup vojsk 351. a 24. strelcekej divízie Červej armády, ktorej velil generálmajor I. F. Dudajev. Predchádzala mu dôležitá operácia na brehu neďalekej rieky Ondava.

Prekročenie tejto rieky bolo impulzom pre oslobodenie Trebišova, pokračovanie oslobodzovacích bojov smerom na neďaleké mesto Sečovce a Dargovský priesmyk, na ktorom boje s nemeckou armádou trvali šesť týždňov. V oslobodenom Trebišove určitú dobu sídlila Slovenská národná rada.

Potešujúcim faktom je, „špalier“ k pomníku lemovali študenti trebišovských stredných škôl.

Dodnes živé spomienky...

Emma Mačíková,
6. ročník, ZŠ s MŠ Jarabina

Volám sa Emmka a tento príbeh mi vyrozprávala moja prababka Helena Hlinková, narodená v roku 1937, bývajúca v Litmanovej č. 58. Veľa veciam nechápala, keďže v čase, keď sa to udialo mala 7–8 rokov.

Vojna, tak ako si to ona pamätá, prišla do dediny na konci rokov 1944–1945. V sobotu večer sa pripravovali spať. Ich mama s otcom dávali na okná tkané koberce, aby nebolo vidno, že sa v dome svieti. V dedine sa už povrávalo, že idú partizáni. Otec chcel ešte nabrat' vodu z potoka, no vodu už nedoniesol. Vrátili ich z cesty späť, aby tam už nešiel, keďže potok tiekol okolo kasárne, kde boli ubytovaní policajti-financi so svojimi rodinami. Bolo tam päť rodín. V dedine boli ľudia rozdelení. Policajti boli s Nemcami.

O polnoci mama umývala podlahu, otec sa vybral ešte raz po vodu a moja prababka sa zobudila na streľbu, triasla sa a kričala. Partizáni strieľali na kasáreň z kopca, pod ktorým stál kríž a stojí tam dodnes. Ráno o siedmej sa išlo s kravami na pašu. Pri kríži našli dedinčania zastreleného partizána, ktorý je pochovaný v dedine. Zastrelili ho policajti, ktorí boli s rodinami ukrytí v pivnici. Keď

ich začali ostreľovať, opätovali streľbu. Jedného trafili a zguľal sa ku krížu. Vtedy policajti zvýšili ostražitosť. Po čase sa však začali otáčať na stranu partizánov.

Blížil sa koniec vojny. Partizáni sa pohybovali po dedine. Sem-tam ukradli nejaký dobytok a nosili na poľské hranice, kde mali stanoviská, aby mali čo jesť. Hranice neboli tak ako dnes, to sa zmenilo až po vojne.

Po čase cez dedinu prechádzali Nemci a Maďari, prababka si pamätá, že mali biele uniformy, ubytovali sa v škole a dedinčania im nosili jedlo. Raz sa partizán prezliekol za gazdu a išiel do školy na výzvedy. Dedinčania ho však neprezradili.

Prababka si ešte pamätá, ako z dediny Veľký Lipník Nemci bombardovali partizánov nad dedinou na poľských hraniciach a do kopcov spadlo asi desať guľ z kanóna. Niektore črepy spadli aj do dediny a zničili niekoľko domov. Ľudia utekali do pivníc schovať sa. Ich mama utekala s perinou nad hlavou, aby sa uchránila pred črepinami. Rodiny sedeli ukryté v pivniciach na zemiakoch, mali mlieko a mama stihla upiecť aj chlieb. Do rána nespali iba sa modlili. Niektorí chlapi sa ukrývali, aby ich nezobrali Nemci alebo partizáni.

Ráno sa zbalili, že utečú do lesa, a v tom sa dozvedeli, že vojna skončila.

Spomienky nevymiznú...

Jozef Rinkovský,
5. ročník, ZŠ s MŠ Jarabina

Prerozprávam vám spomienky môjho dedka Michala Rinkovského (70 rokov, Litmanová 72), ktorému vojnové udalosti porozprával jeho otec Gabriel Rinkovský (rok narodenia 1911) – ako sa žilo, a čo sa dialo v rodnej obci Litmanová počas druhej svetovej vojny.

Počas vojny do dediny často prichádzali partizáni z Poľska cez kopce Rozdiel. Priamo v obci, v obecnej škole, bývali nemeckí vojaci. Partizáni často oslovovali obyvateľov obce, ktorí mali koňa. Chceli, aby im pomohli pri zabezpečovaní potravy pre partizánov. Oslovili aj môjho otca, ktorý vlastnil koňa. Jeho úlohou bolo ísť do Kamienky a priviesť prasa z fary. Bola zima, otec zapriahol koňa do saní a vybral sa do Kamienky. Prasa priviezol domov na dvor, kde ho zabili a v izbe v tajnosti pripravovali mäsové výrobky pre partizánov. Otec si všetko, čo uniesol, zbalil a cez kopce v zime a snehu kráčal až za poľské hranice. Tam

na určenom mieste jedlo odovzdal vojacom-partizánom a vrátil sa domov. Takto obyvatelia obce často pomáhali partizánom.

Priamo v Litmanovej boje neprebíhali, ale vojsko prechádzalo cez susedné dediny ako Kamienska alebo Stráňany. Zopár výstrelov letelo aj smerom na Litmanovú, ale priamo dedinu nezasiahli. Dedina je umiestnená v doline a strely dopadli na protiahlý kopec. Dodnes na tom kopci ostali diery. Ľudia, keď počuli streľbu, skrývali sa najčastejšie na *majdany a do pivníc. Kým došli k *majdanom tak pri každom svišťaní strely nad hlavou líhali na zem, aby sa chránili. Matka, ktorá niesla v rukách dieťa si nemohla ľahnúť na brucho, tak jej ostatní kričali, aby si zakryla oči pred žiarením z výbuchu. Rozprávalo sa, že dedinu strely nezasiahli preto, lebo boli zle navigované. Navigátor bol na kostolnej veži v Jarabine.

**majdany – chyžky (boli roztrúsené na lúkach a stráňach a stali sa dobrým úkrytom a útočiskom pre partizánov)*

Nech naďalej vyjadruje náš národ vďaka osloboditeľom za porážku fašizmu a nacizmu.

foto: MsÚ Bardejov

Spomienkové eseje sú umeleckou formou, ako vychovať v deťoch úctu k tradíciám protifašistického boja. SZPB dbá, aby deti poznávali aj všetky pamätné miesta.

foto: Marián Lukáč

Južná hranica nebola „obnažená“

Vlastimil Matouš, amatérsky historik a bunkrológ

V článku Svetlá nad bunkrami v Bojovníku č. 22 sa píše, že južná hranica bola obnažená. Nie je to však pravda. Južné Čechy mali vo väčšine prípadov vybudované jedno obranné pásmo poväčšine s jedným súvislým obranným sledom, okrem niekoľkých obcí, kde boli vybudované obranné sledy dva v rámci obranného pásma. V obrannom úseku Slavonice, boli vybudované dokonca 3 a 4 obranné sledy. Od úseku Slavonice až na hranice s Moravou boli už vybudované sledy tri v rámci obranného pásma.

Južná Morava bola opevnená ešte lepšie: na jej území bolo vybudovaných 6 objektov ťažkého opevnenia (zrubov) a na niektorých úsekoch až dve obranné pásma. Prvé obranné pásmo malo tri až štyri obranné sledy a druhé obranné pásmo v okolí Znojma a úseku Vedrovice – Bohutice – Pohořelice malo jeden až dva obranné sledy. Reč je zasa o objek-

toch ľahkého opevnenia vz. 36 a vz. 37 (novších ropíkoch).

Nešlo o Slovensko

Navyše Hlavný štáb na južnej Morave rátal ešte aj s vodnými prekážkami a s vypustením priehrad v prípade nevyhnutnosti. Tiež tam bola dislokovaná jedna rýchla divízia. Je však pravda, že tam chýbal väčší počet ťažkých opevnení,

najmä mínometné a delostrelecké zruby, ktoré kvôli „rýchlemu Mníchovu“ vybudované už neboli.

Keďže Alexander Gergely v článku píše, že „po anšluse Rakúska získalo Nemecko ďalšie divízie, vojenský materiál a najmä strategické postavenie, ktoré mu umožňovalo obísť vybudované čs. opevnenie a zaútočiť na obnaženej južnej hranici,“ predpokladám, že nemal na mysli južné a juhovýchodné Slovensko.

Nedostatok protitankovej munície

Výzbroj československej armády je ťažké opísať, pretože každý autor uvádza iné počty.

Tiež nie je celkom pravda, že chýbali protitankové míny.

Boli objednané vo veľkom množstve a čiastočne boli aj vyrobené, ale do 30. septembra 1938 sa do pevností pre zamínovanie prekážok a predpolí pred nimi už nedostali. Armáda

ich však mala, aj keď celkom nedostačujúci počet: k 23. septembru 1938 mala k dispozícii 2000 ks protitankových mín, ale tie neboli určené do predpolí pevností.

Ropik, ľahké opevnenie vz. 37.

foto: Wikipédia

Historická pamäť - úloha občana?!

(Dokončenie zo str. 1)

Štátne orgány a spoločenské organizácie tieto významné miesta odboja desaťročia uchovávali v stave, ktorý dôstojnosťou zodpovedal dejinnému významu týchto udalostí. Mladá povojnová generácia osobnou prítomnosťou na miestach bojov s fyzicky zachovanými objektmi a exponátmi formovala svoj osobný vzťah k pre Slova-

Ján Toma, partizán 4. partizánskej brigády. foto: archív autora

kov významnej histórii. Takto tvoria základy vlastenectva všetky suverénne a kultúrne vyspelé štáty.

Strata dôležitých artefaktov

Zásadný zlom v prístupe k tejto forme spoločenského uznania tých, ktorí sa zapojili do príprav a priebehu Povstania boli spoločenské a politické zmeny v Československu v závere 20. storočia. Zánik niektorých organizácií, dlhodobá nejasnosť kompetencií a zodpovednosť rezortov za starostlivosť o oficiálne aj neoficiálne pamätníky, vojenské cintoríny a iné pamiatky novodobej histórie, ako aj krivajúca legislatíva spôsobili, že časť takýchto miest zanikla. Nenávratne sa stratilo množstvo historicky dôležitých artefaktov, ktoré mohli stále prispievať k budovaniu národnej hrdosti a aj pre globalizovaný svet prijateľnej úrovne vlastenectva.

Takýto osud postihol aj miesta, na ktorých pôsobila IV. partizánska brigáda. Jej organizačným jadrom boli velitelia jednotiek slovenskej armády po jej ústupe do hôr v závere októbra 1944. Tí prešli hrebeňom Nízkych Tatier z južnej strany od Banskej Bystrice cez Donovaly s centrom v lokalite bývalej banskej osady Magurka a v jej okolí.

Vojaci posilnili partizánov

Formovanie brigády pokračovalo získavaním kontroly nad početne nevelkými nepriateľom rozdrvenými partizánsky-

mi skupinami, náborom mužov z blízkyh dedín stredného a dolného Liptova, príchodom z nemeckých zajateckých táborov oslobodených vojakov viacerých európskych armád, či rasovo a politicky prenasledovanými ľuďmi.

Akcijschopnosť jednotiek budúcej brigády najviac kvalitatívne ovplyvnili skúsení príslušníci II. paradestnej brigády nasadení na povstaleckom fronte ešte pred pádom Banskej Bystrice. Pri ústupe do hôr časť brigády posilnila partizánske hnutie v Slovenskom rudohorí s centrom v oblasti Poľany ako súčasť brigády „Za slobodu Slovanov“. Druhá skupina skúsených vojnových veteránov splynula v južnej časti Liptova s už uvedenou IV. partizánskou brigádou. Veliteľom brigády sa stal jeden z dôstojníkov armády zapojených do príprav Povstania pplk. Anton Cyprich.

Zničené pamiatky

Práve po jednotlivých práporoch brigády na miestach ich dislokácie od Dúbravskej doliny až po Lupčiansku dolinu v Nízkych Tatrách bolo možné ešte v 80. rokoch nájsť zvyšky zrubov, chát, či bunkrov, ako aj rôzneho materiálu, čo spolu vytváralo pôsobivé svedectvo o tom, čo sa na týchto miestach počas SNP odohrávalo.

Žiaľ, rovnako, ako privatizácia priemyselných odvetví, aj privatizácia a reštitúcie lesov a lesných pozemkov po roku 1989 mala svoje negatíva. V minulosti štátne lesy či urbárske spoločenstvá na ich pozemkoch tolerovali, alebo len v nevyhnutnom rozsahu zveľaďovali napr. poľovnícke chaty a baraky na ubytovanie lesných robotníkov, ktoré v SNP slúžili povstalcovi a po Povstaní sa vrátili k pôvodnému účelu. Súkromní vlastníci lesov to za niekoľko rokov zničili v celom rozsahu.

Zlyháva štát

Na miestach jedného z bývalých táborov IV. partizánskej brigády v Kľačianskej doline, časti Na blatách boli všetky pozostatky tábora zdevastované pri úprave terénu na manipulačné a expedičné sklady dreva. Niektoré nadzemné objekty boli zničené požiarom alebo pre stratu hospodárskeho významu zbúrané. Ďalšie bunkre v Kľačianskej, Lubeľskej doline (pôvodne „Na baniach“), ako i v Dúbravskej doline boli zdevastované a nenávratne stratené ťažbou, približovaním dreva a budovaním tzv. zvažníc. Ide o účelové lesné cesty, ktorých výstavba má v extrémne svahovitom teréne zvlášť deštruktívne účinky na široké okolie.

Primárne však v takýchto prípadoch zlyháva štát, jeho kompetentné rezorty a inštitúcie od ministerstva kultúry, hospodárstva, pamiatkovej úrady, úrady životného prostredia a ďalšie. Práve štátu by malo záležať na tom, aby všetko, čo z historického hľadiska tvorí piliere štátnosti bolo fyzicky a myšlienkovým odkazom trvale k dispozícii ďalším generáciám. Tým je

Partizánsky preukaz Jána Tomu s jeho podobizňou z roku 1960. foto: archív autora

garantované zdravé vlastenectvo občanov i možný hospodársky význam takéhoto prístupu.

Pomoc rozvoju regiónov

Štát by zachovaním a ochranou takýchto pamiatok mohol samospráve a záujmovým združeniam vytvoriť predpoklady pre nadväzujúce aktivity, aby rozšírili ponuku historických zaujímavostí, prispeli k atraktívnosti týchto lokalít so všetkými pozitívnymi efektmi, ktoré sú spojené s ich zvýšenou návštevnosťou.

Čo nenávratne zanedbal štát pri identifikácii, správe a ochrane miest, objektov, či akýchkoľvek iných hmotných pamiatok SNP, dnes naprávajú členovia SZPB, ktorým nie je ľahostajná história svojich predkov a sú

hrdí na svojich bojujúcich otcov a dedov.

SZPB ukazuje ako na to

Preto si v ZO SZPB v Lubeľi vážime iniciatívu rodín Tomovej a Bubniakovej, členov našej základnej organizácie. Prvá z nich ochotne prispela na zhotovenie a inštaláciu pamätnej tabule na pôsobenie IV. partizánskej brigády v liptovských

dom ozbrojenom vystúpení kdekoľvek vo svete, zovšeobecňujú, pripisujú ich všetkým počas SNP. Iniciatívne alebo na objednávku tak deformujú jeho celkový obraz vo vedomí mládeže, neschopnej konfrontovať tieto závery s archívnymi materiálmi.

Títo prepisovači dejín v aktuálnych rozhovoroch pre tlač, aj v súvislosti so 78. výročím SNP, sú schopní bagatelizovať archívne zaznamenané a doložené výpovede očitých svedkov o zločinoch nielen nemeckých nacistov počas SNP i krátko po skončení vojny. Tieto fakty nazývajú „povešťami a legendami“.

Chýba zdravé vlastenectvo

V rozpore s princípom nestrannosti bádania prezentujú mizivé percento pozitív, ktoré možno niektorým fašistom pripísať. Tendencie interpretujú ich činnosť ako „antikomunistickú propagandu“, pričom sa reálne dopúšťali vrážd celých rodín sedliakov na samotách, či rodín lesníkov v odľahlých horárňach alebo neskúsených aspirantov československej armády. Len preto, aby nezanechali svedkov svojho vyčinenia.

Zlý signálom pre spoločnosť v tomto kontexte je skutočnosť, že sa nám historická veda bulvarizuje. Či už v snahe upútať na seba pozornosť niečím „objavným“ a prekvapivým, doteraz nepublikovaným, alebo na politickú objednávku. Stráca objektivitu bádania a interpretácie jeho výsledkov. Takýto prístup k tomu, na čom si iné národy oprávnené budujú svoju hrdosť a povedomie prispieva k tomu, že veľa mládeže sa nedokáže stotožniť a identifikovať s demokratickou Slovenskou republikou ako svojou vlasťou a miestom, kde chcú trvalo žiť.

Medzititulky Bojovník

Pamätná tabuľa na IV. partizánsku brigádu na Holom vrchu, časť Viackov (Liptov). foto: autor

Storočná jubilantka

Samuel Halaj

V posledný novembrový deň členovia SZPB v Banskej Bystrici gratulovali spoločne s primátorom Jánom Noskom dlhoročnej členke SZPB Anne Snopkovej. V Centre zborovej diakonie Kanaán oslávila ohromujúce 100. narodeniny.

Jej manžel bol priamy účastník odboja ako vojak skupiny AP-17 (Kráľová nad Hronom), kde opravoval armádne motorové vozidlá a zásoboval povstaleckých vojakov a partizánov zbraňami a potravinami. Preto je toto jubileum ešte o čosi vzácnejšie tým, že so sebou stále inšpiratívne nesie odkaz SNP a druhej svetovej vojny.

Pani Snopkovej úprimne prajeme len to najlepšie, najmä veľa pevného zdravia, šťastia, lásky i elánu.

Oslávkyňa medzi jubilantmi zľava predseda ObIV SZPB Ján Pacek, Ján Nosko, p. Demian, p. Piklová, a p. Odor. foto autor

- **Hrušov:** Mária Miháliková 86 rokov.
- **Kokava nad Rimavicou:** Viera Parobeková 65 rokov.
- **Košice:** Zuzana Kubašová 90, Rudolf Blaho 94, Margita Petrová 84, Eva Mesarošová 70, Mária Urbančíková 65 a Karolína Korčoková 97 rokov.
- **Lipovec:** Milada Lamošová 75 rokov.
- **Lubietová:** Ján Potancok 86 rokov.
- **Málinec:** Víťazoslav Zákopčan 70 rokov.
- **Martin:** Marta Majeríková 80 rokov.
- **Medzev:** Ján Širocký 99 rokov.
- **Medzibrod:** Dušan Prievalský 75 rokov.
- **Medzilaborce:** Anna Rimová 90 rokov.
- **Myjava:** Ivan Hmirák 81, Ján Zeman 99 a Oľga Selecká 84 rokov.
- **Nitra:** Ladislav Viktorius 65 rokov.
- **Nížné Ružbachy:** Peter Mátava 40 rokov.
- **Nová Baňa:** Jozef Spurný 65 rokov.
- **Nové Mesto nad Váhom:** Anna Kuhajdová 97, Lýdia Zoričáková 90, Viera Remencová 85, Mária Mravcová 82, Dušan Slimák 80, Ludmila Lezová 78, Ing. Alena Kvasnicová 78, Anna Kostolanská 74, Ondrej Kvak 73, Mgr. Rúth Geržová 72, Edita Kopcová 72, Dáša Nemšáková 72, Miroslav Bartoš 70, Luboslava Kosová 70, Branislav Plesník 45 a Peter Drahno 70 rokov.
- **Očová:** Lubica Straková 70 rokov.
- **Partizánske:** Ing. Jozef Mravík 75, Pavol Hazucha 75, Jozefína Mališová 75, Jozef Halák 75, Ing. Anna Csollárová 70, Emília Čičmancová 70, Vladimír Trvalec 70, Miroslav Švehlík 60, Dezider Šmitala 60 a Anna Nguyenová 60 rokov.
- **Pliešovce:** Eva Luptáková 65 rokov.

- **Pohorelá:** Anna Mikolajová 83 rokov.
- **Poltár:** Cecília Hajčíková 50 a Janka Obročníková 60 rokov.
- **Radvaň nad Laborcom:** Peter Gogal 65 rokov.
- **Rimavská Sobota:** Kamila Fašková 70, Barbora Kopčíková, Ján Černák 84 a Ing. Ján Šimon 83 rokov.
- **Rožňava:** Zuzana Slovákova 70 rokov.
- **Šambron:** Ondrej Kopčák 70 rokov.
- **Šarišské Jastrabie:** Ján Rabík 75 a Mikuláš Balušinský 75 rokov.
- **Selce:** Ján Pažitka 70 rokov.
- **Stará Ľubovňa:** Mária Róbová 82, Ing. Mikuláš Jura 82 a Ing. Marta Oravcová 70 rokov.
- **Strážske:** Katarína Hubcejová 80 a Eva Ohradzanská 60 rokov.
- **Sliac:** Eva Králiková 89 rokov.
- **Snakov:** Miroslav Kolcun 50 rokov.
- **Štrba:** Anna Gejdošová 75 rokov.
- **Sučany:** Katarína Herdová 70 a Jozef Štanga 81 rokov.
- **Svit:** p. Beňadiková 85 rokov.
- **Trenčianske Teplice:** Marta Zamaroczyová 83 a Adam Lenhart 83 rokov.

- **Trenčín:** Marta Mikulášová 92, Anna Lišková 90, Alžbeta Václavová 88, Ján Bureš 87, Marta Váliková 83, Jiří Egg 81 a Jana Tvarožková 40 rokov.
- **Turany:** Mária Čanádyová 84, Božena Holková 80 a Darina Janotová 84 rokov.
- **Utekáč:** Miroslav Červenka 65 rokov.
- **Veľké Revištie:** Ludmila Heveryová 84 rokov.
- **Veľký Krtíš:** Juraj Slávik 50 a Mgr. Irena Hudecová 81 rokov.
- **Veľký Lipník:** Štefan Labovský 83 rokov.
- **Vyšné Nemecké:** Zuzana Gavalová 91 rokov.
- **Vyšný Tvarožec:** Mikuláš Soroka 85 a Jana Balaščaková 50 rokov.
- **Žiar nad Hronom:** Mária Páleníková 75, Lýdia Bulíková 82, Nelly Veselá 89 a Mária Kislerová 82 rokov.
- **Zvolen:** Juraj Penička 99 a Magdaléna Námešná 85 rokov.
- **Zvolenská Slatina:** Elena Babicová 73, Monika Leitnerová 82, Eva Mudráková 70, Juraj Ostrolucký 76 a Ján Račko 73 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme.

- **Andrejová:** Mária Lasivková 70 rokov.
- **Báhoň:** Jozef Bratek 70 rokov.
- **Banská Bystrica:** Ing. Ján Golian 75, Mgr. Anna Hluchá 90, Ing. Eva Menšíková 82, RSDr. Lubica Kvasnová 81, Peter Sečkář 55 a Svetozár Jašúrek 75 rokov.
- **Bardejov:** Anna Jančušová 70, Jozef Guliga 40, Irena Tencerová 70 a Andrej Kotuľa 40 rokov.
- **Bernolákovo:** Marta Hronská 70, Zdenka Žováková 85 a Karol Mazáček 75 rokov.
- **Bratislava:** PhDr. Sylvia Dillenbergerová 75 a Luboš Krištofič 55 rokov.
- **Brusno:** Ludmila Slabeciúsová 50 rokov.

- **Budkovce:** Michal Sabol 75 rokov.
- **Čaňa:** Jarka Michalčová 40, Alžbeta Vargová 94, Ludmila Šoltésiová 70, Marta Laszloová 75, Juraj Bokoč 82, Viktor Nahalka 50 a Katarína Karajošová 40 rokov.
- **Cetuna:** Oľga Selecká 76 rokov.
- **Cinobaňa:** Silvia Pagáčová 50 a Božena Nová 65 rokov.
- **Galanta:** Ing. Beata Fischerová 35, MUDr. Richard Šimalják 60, Ing. Lubomír Kmeť 65 a Mgr. Štefan Polák 75 rokov.
- **Halič:** Jozef Jaloviar 65 rokov.
- **Hniezdne:** Milan Bednár 70 rokov.
- **Hnúšťa:** Ján Kolesár 80 rokov.

Navždy sme sa rozlúčili

- **Báhoň:** so 70-ročným Stanislavom Strážayom.
- **Banská Bystrica:** s 83-ročným RSDr. Jozefom Bobokom.
- **Banská Štiavnica:** so 66-ročným pplk. Ing. Vladimírom Kotillom.
- **Kurov:** s 85-ročným dlhoročným členom a predsedom ZO SZPB v obci Kurov Petrom Špirkom.

- **Martin:** so 75-ročným Mgr. pplk. v. v. Imrichom Repkom, bývalým predsedom ObIV SZPB.
- **Trenčianske Teplice:** so 62-ročným Vladimírom Bednárnikom.
- **Turany:** so 64-ročným Dušanom Barčíkom.

Česť ich nehynúcej pamiatke!

Žil medzi nami

Vladimír Poprac,
predseda ZO SZPB Banská Štiavnica

Naša ZO sa rozlúčila so zosnulým pplk. Ing. Vladimírom Kotillom. Narodil sa 20. júna 1956 v Kremnici. Detstvo prežil na Trnavej Hore. Úspešné štúdiá na vojenských školách zakončil ako vojenský inžinier na Vojenskej akadémii A. Zápotockého v Brne.

Po rozdelení ČSFR bol zástupcom náčelníka vojenského útvaru v Nemšovej. Neskôr prešiel na okresnú vojenskú správu v Žiari nad Hronom, podieľal sa na vytvorení OVS u nás, ktorú vie-

dol do roku 2004. Ďalší rok pôsobil ako náčelník mestskej polície v našom meste.

Zapájal sa aj do kultúrneho a spoločenského života, bol výborný organizátor, pracovitý a nesmierne húževnatý človek, ktorý miloval Banskú Štiavnicu a svojou svedomitou prácou sa snažil o jej zviditeľnenie vo svete. Pôsobil v mnohých spoločenských organizáciách, bol dobrovoľným hasičom a členom našej ZO SZPB i ObIV v Žiari nad Hronom, získal Medailu M. R. Štefánika III. triedy.

Vladimír Kutilla bol čestný a statočný človek, neznášal frázy a prázdne reči. Rozdával pravdu a porozumenie. Mohol tak konať preto, lebo sám oplýval týmito vlastnosťami. V každom z nás, ktorí sme s ním spolupracovali, zostal aj kúsok jeho života.

Fašizmu sa treba postaviť v zárodku

Ioannis Sideropoulos, hovorca ČSBS

„Aby neboli márne obete tých, ktorí sa postavili nacizmu, obetí za našu národnú a štátnu suverenitu, za našu občiansku slobodu, je našou povinnosťou tieto hodnoty chrániť a brániť a je to tiež to najlepšie, čím si môžeme hrdinov našich národov uctiť.“ Aj tieto slová odzneli na pietnom akte v priestoroch Ruzynskej kasárne v Prahe 6 pri príležitosti výročia popravy predstaviteľov českých vysokoškolských spolkov po uzavretí českých vysokých škôl nemeckou okupačnou správou 17. novembra 1939.

Podujatie organizovalo Vojenské združenie rehabilitovaných AČR v spolupráci so Zväzom vojenských veteránov ČR a Českým zväzom bojovníkov za slobodu, ktorá je partnerskou organizáciou SZPB. Zúčastnili sa na ňom zástupcovia viacerých politických strán a vlasteneckých spolkov ako Združenie čs. zahraničných letcov – Východ, Slovanský výbor ČR, Spoločnosť Ludvíka Svobodu, Spoločnosť Julia Fučíka alebo Vlastenecké združenie antifašistov.

Rôzni politici – spoločná idea

Poslanec Európskeho parlamentu Jan Zahradil (ODS) vo svojom vystúpení zdôraznil, že „tým zavraždeným dlhujeme poklonu za ich obeť a keby nedošlo ku konečnej porážke fašizmu, nemohli by sme si túto tragédiu pripomínať nielen v Československu, ale ani v dnešnej Českej republike. A 17. november by nebol Medzinárodným dňom študentov, ktorý sa oslavuje po celom svete.“ Nielen roky 1938 a 1939, ale najmä nasledujúce obdobie okupá-

cie označil za „roky absolútne kritické pre našu národnú existenciu.“

Podpredseda KSČM Milan Krajča podčiarkol, že je dôležité, že sa na tomto mieste zišli ľudia rôznej politickej stránickej príslušnosti, ktorí sa ani v hodnotení celej národnej histórie, ani v hodnotení minulosti nezhodnú. Ale spája ich úcta k antifašistickej tradícii a odboju z obdobia druhej svetovej vojny, a preto ich prirodzene spojil aj aktuálny zámer – uctiť si obeť, ktoré v boji proti fašizmu priniesli popravení českí vysokoškolskí študenti.

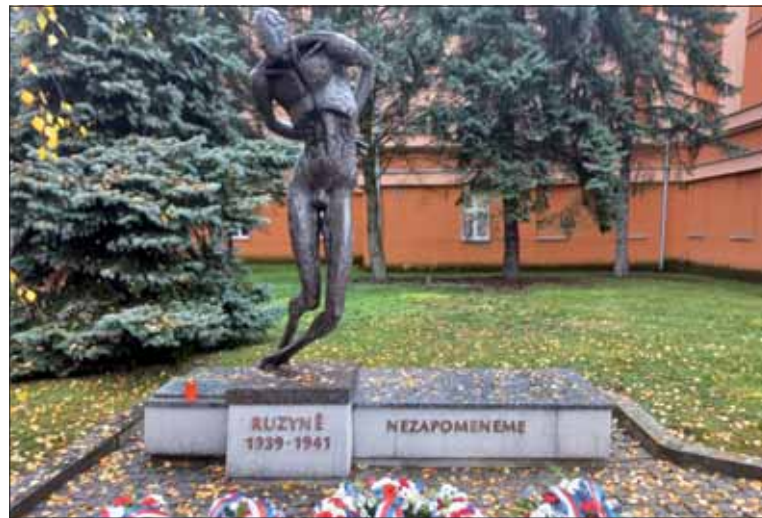
Úcta iba k niekomu?

Člen VV ÚV ČSBS a bývalý politický väzeň pplk. v. v. Vilém Janouch, ktorý sa narodil v tereziňskom gete sa neskôr portálu iportal24.cz posťažoval, že počas predpoludňajšej pietnej akcie pri Hávkovej kolejí (inter-

nátoch, ktoré sa stali terčom nacistického útoku v roku 1939, pozn. red.) asistovala čestná vojenská stráž všetkým účastníkom okrem zástupcov ČSBS, ktorí si veniec ako jediní muse- li niesť sami.

Popoludní na rovnakom mieste zorganizoval vlastnú akciu praž-

ský KV KSČM, ktorého člen VV Petr Vlček vo vystúpení povedal, že „odkaz 17. novembra ako Medzinárodného dňa študentov nám v kontexte roku 1939 a nasledujúcich hovorí: proti fašizmu sa treba dôrazne postaviť už v jeho zárodkoch, inak budú dôsledky katastrofálne.“

Pomník v ruzynskej kasárni.

foto: autor

Ruskí komunisti proti Putinovi

Braňo Ondruš

Predseda ruskej komunistickej strany zverejnil tvrdú kritiku kremelskej zahraničnej politiky. Genadij Zjuganov na ruskej sociálnej sieti Telegram vyhlásil, že „hanba na Ukrajine“ je dôsledkom kapitalistickej oligarchickej politiky ruských vládov od rozpadu ZSSR. A upozornil, že „ruské impérium“ v minulosti prehrávalo dôležité vojny.

Predseda Komunistickej strany Ruskej federácie Gennadij Zjuganov.

foto: archiv redakcie

Zjuganov prezidentovi Putinovi pripomína, že komunistická strana organizovala kampane proti NATO v čase, kedy Rusko s veľkou pompou a širokou propagáciou vo vládných médiách organizovalo spoločné vojenské cvičenia so Severoatlantickou alianciou v oblasti Nižného Novgorodu a otvorilo spoločnú vojenskú leteckú základňu v Uljanovsku.

Vojna poškodí pracujúcich

Okrem toho kritizoval ignorantný prístup Kremľa k vývoju v Spoločenstve nezávislých štátov a na Ukrajine. Aktuálnu vojnu proti Ukrajine nepovažuje vodca ruských komunistov za logický dôsledok vládnej politiky, ale len historického okamihu.

Avšak ani „ukrajinská otázka“ nie je podľa Zjuganova dôvodom, prečo by Komunistická strana Ruskej federácie mala „prejavovať solidaritu s vládnuou skupinou“. Šéf opozičnej strany nepochybuje, že vojna na Ukrajine „poškodí iba pracujúci ruský ľud, pokiaľ ruské úrady využijú výsledky bitky k posilneniu buržoázneho režimu a zachovaniu začarovaného ekonomického modelu“.

Genadij Zjuganov už pred časom vymenoval prioritné úlohy, ktoré musí Rusko vyriešiť, aby sa „špeciálna operácia“ vôbec mohla skončiť „úspešne“ a aby krajina získala prevahu nad Západom: „Prvou úlohou je mobilizácia zdrojov, v skutočnosti nám bolo ukradnutých vyše 300 miliárd dolárov a tento rok odtečie z krajiny rekordných 260 miliárd dolárov.“

Putin rozdelil spoločnosť

Riešením je podľa predsedu ruských komunistov zjednotenie spoločnosti, ktorú Putina politika dokonale rozdelila: „Oligarchovia stále zarábajú peniaze a neplatia normálne dane. Medzitým polovica krajiny žije z 20-tisíc rubľov (170€, pozn. autor) mesačne alebo dokonca menšieho príjmu.“ Zjuganov preto pripomína, že „my, komunisti sme mnohokrát predkladali Štátnej dume návrhy zákonov na nápravu situácie. Keby nás vláda vypočula, takúto hanbu by Rusko nezažilo.“

Šéf ruskej komunistickej strany nedávno zdôraznil, že ruské impérium prehralo tri veľké vojny a krajina začala v konfliktoch víťaziť až pod sovietskou nadvládou.

Ďalší odstránený pamätník

Ján Rohár

Dva dni po našej nedávnej návšteve Užhorodu dorazila vlna ničenia sovietskych vojnových pomníkov aj na Podkarpatskú Rus. Správa Zakarpatskej oblasti rozhodla 13. októbra o odstránení 11-metrového pamätníka „Ukrajina – osloboditelia“. A 9. novembra barbarský čin vykonala.

Pamätník na Sobraneckej ulici v Užhorode postavili v roku 1970 na pamiatku ukrajinských bojovníkov proti fašizmu – osloboditeľov. Neboli na ňom umiestnené žiadne odkazy na Rusko či komunistické symboly, teda bol legálny aj z hľadiska aktuálneho ukrajinského práva. Úrady svoj krok zdôvodnili jeho „nevyhovujúcim technickým stavom“. Ten bol podľa náčelníka Zakarpatskej oblastnej vojenskej správy Viktora Mykytu taký zlý, že ohrozoval životy ľudí prechádzajúcich cez hranicu.

Tento argument nijako neospravedl-

ňuje barbarský krok, keďže logickým riešením by bola oprava a nie zničenie pamätníka. Peniaze na ňu im určite nechýbali, lebo okamžite po rozhodnutí o demolácii pamätníka rozhodli o postavení nového. Ľudí prichádzajúcich zo Slovenska bude vítať pamätník ukrajinskej 128. horskej zakarpatskej brigády bojujúcej od roku 2014 na východe Ukrajiny.

Krajina takto pomaly nahrádza tradíciu Veľkej vlasteneckej vojny novou tradíciou boja s Ruskom. Bolo to vidieť aj v uliciach inak vojnou nedotknutého Užhorodu. Na reklamných plochách sa nachádzali heslá podporujúce ukrajinskú armádu, na niektorých aj nacionalistické heslá ako „Ukrajina nadovšetko“. Z niekoľkých okien dokonca viseli aj čierno-červené vlajky odkazujúce na Bandevu Ukrajinskú oslobodzovaciu armádu. Aj takáto je realita súčasnej vojny zmietanej Ukrajiny, pred ktorou si v Bojovníku nezakrývame oči.

Ukrajinský vojak ČA, osloboditeľ od nacistických okupantov, na dnešnej Ukrajine zjavne nemá miesto.

foto: internet

Galéria odboja

Rubriku, s ktorou ste sa stretávali v Bojovníku takmer po dva roky, nemožno ukončiť inak ako pripomenutím si základu, na ktorom sme mohli stavať v múzejných a galerijných aktivitách nášho Zväzu, Klubu výtvarných umelcov a teoretikov, Klubu umelcov, spisovateľov a historikov pri ÚR SZPB, ako aj Slovenského národného archívu, Slovenského filmového ústavu, RTVS, Múzea SNP a Vojenského historického ústavu. Tieto organizácie aktívne napomáhali zrodu **Stálej expozície SZPB Za slobodu!**

Z divokej pivnice nášho sídla vzniklo – 1. poschodie so žiarivými výstavnými sieňami, špecializovanou filmotékou i s ústrednou knižnicou, v ktorej pribúda všetko to, čo sa v minulosti roztratilo. Chýba nám najmä odbojárka tlač z prelomu 40. a 50. rokov, ale aj *Protifašistický bojovník* z rokov 1958 až 1966. V našej filmotéke nám však už nič nechýba. Ani **filmy dovezené v čase SNP na povstalecké územie. Nik iný to na Slovensku nemá!**

O vytvorení stálej expozície rozhodli orgány SZPB už v roku 2016. Vzniklo autorské aj kolektívne dielo, keďže sa angažovali viacerí odborníci: P. Kanis, J. Rodák, J. Bys-trický, D. Halaj či O. Vaňek. Nech slúži ku cti, že živými exponátmi vždy boli predstavitelia Zväzu, ktorí sa stretáva-

li s početnými návštevníkmi. Nech znie táto chvála, najmä predsedovi Pavlovi Sečkárovi, ktorý ako prvý vedel, čo odbojáři vo svojej výchovnej práci potrebujú.

Expozíciu navštívili okrem základných organizácií SZPB aj politickí predstavitelia, poslanci Národnej rady SR, veľvyslanci antifašistických krajín, odborníci, študenti, vnímavé deti... Raz pripravíme galériu fotografií tých, čo ju videli. **Kedysi sa tak fotografovali partizánske oddiely, dnes, v našom čase a súvislostiach, mnohí domáci a zahraniční návštevníci.**

Čo v krátkosti tvorí jej súčasť? Dve expozičné časti: národno-historická od čias štúrovcov, cez vznik ČSR, Povstanie a Karpatsko-dukliansku operáciu s dôrazom na vizuálne spoznávanie oslobodzovania Slovenska. Bilancujeme nástup fašizmu v Európe, zahraničný odboj a v celkovom výraze víťazstvo nad nacizmom. Toto povedomie nemožno strácať zo zreteľa – smerom na sever, na juh, na západ, na východ. Najmä v boji proti militantným prejavom a snahám. Naša expozícia v druhej časti pomáha vzdelávať v otázke vzniku a vývinu protifašistických organizácií po oslobodení. Kvality tohto galerijno-múzejného celku spočívajú i v menách tých, čo vy-

tvorili vskutku výnimočné umelecké hodnoty venované našim národným dejinám. Mená týchto umelcov sme po dva roky bližšie spoznávali v tejto rubrike. Ukázalo sa, že išlo naozaj o národných umelcov.

Stála expozícia mala však, našťastie, širšie predpolie. Stavala na výstavách, ktoré sme usporiadali počas výročí na Slovensku, ale aj vo Varšave a Viedni, v Budapešti, Moskve, Kyjeve a Berlíne. Nedávno v Prahe a pre našu kultúrnu verejnosť na pôde Dvorany Ministerstva kultúry SR, na školách a v prostredí nadácií.

Samozrejme, naša rubrika je galéria, nezabudnime teda, že ide o výtvarné umenie. To slovenské vzdalo svoje pocity boju proti fašizmu hodnotami skutočnej a výnimočnej tvorby. V európskom prostredí sú to takmer ťažko porovnateľné výsledky v pomníčkovej a pamätníčkovej tvorbe, v knižnej ilustrácii, plagáte, v známčkovej a medailárskej tvorbe. Čiastočne v maľbe, keďže historizmy boja znamenajú aj desivosť a žiaľ, a tak neúmerne by zaťažili architektonické, súčasné životné prostredie. Slovenské umenie, povedané Martinom Benkom, prešlo takto, doslova, cez bôle a žiale ku slobode!

PhDr. Ladislav Skrak

(viac fotografií na www.bojovnik.eu)

Ján Kulich, Laco Novomeský, portrét

Klára Patakiová, Deň víťazstva, epoxid 1981.

Lektor Ladislav Skrak so študentmi FF Univerzity Komenského, 2022.

pomôcky: KRIS, ASO, IS, UN, VOT, SARANČA	pracovná schôdzka	česká metropola	pláta	bývalý jednotkový obchod v Bratislave	jeden, po taliansky	kvapky do nosa	autor výroku: NAPOLEON	oceňujem	na iné miesto	rozpúšťaj pri vysokej teplote	●	3. časť tajničky	vzdialil sa chôdzou
aplauz, po česky							emócia					chem. zn. molybdénu	
1. časť tajničky							žetón, po česky					končatina	
jeden z rodičov					nespôsobi							obrie	
citovosť údivu					skákavý hmyz					chumáč trávy			
značka voltampéra			čert	prudko postrčím						vypukliny na chrbte			
●	väzenie	ženské meno	citovosť zvuku pri náraze	afriická opica					venovať sa	stekali po kvapkách			výnos z uložených peňazí
veľký kameň		mohamedánsky boh					malajská dýka						
meno Delona						zoberú isté množstvo	dom. meno Dominiky						
2. časť tajničky					previnenia	hlá, po rusky						skratka doktora	
citovosť povzdychu			nadišiel		MPZ Islandu							opica	
										otec			
													púčik

Správne vylúštenie tajničky z č. 23 znie: **Duševná potecha je v práci.** Knihu posielame **Valérii Gubalovej zo žiaru nad Hronom.**

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72 Bratislava, alebo na e-mail: bojovnik@szpb.sk.

Noviny vychádzajú s finančnou podporou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

BOJOVNÍK
Dvojtyždenník antifašistov

Vydáva Slovenský zväz protifašistických bojovníkov • Šéfredaktor Braňo Ondruš, redaktori: Sofia Prétorová, Martin Krno, web a FB: Ján Rohár a Branislav Balogh • Internet: www.szpb.sk a www.bojovnik.eu, e-mail: redakcia@bojovnik.eu • Sídlo vydavateľa a adresa redakcie: Štúrova 8, 815 72 Bratislava • IČO 00177431 • Neobjednané rukopisy a fotografie sa nevracajú • Vychádza dvojtyždne, cena jedného čísla 0,70 € (0,44 € pre predplatiteľov) • Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty • Objednávky (aj do zahraničia) vybavuje Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, 820 14 Bratislava 214, e-mail: predplatne@slposta.sk • Tlač: DOLIS GOEN, s.r.o., Sklenárska 6, 811 02 Bratislava • Ročník XLVI (LXVII) • Podávanie novinových zásielok povolené riaditeľom pôst pod č. 2606/93 zo dňa 27. 7. 1993 a RPR poštu Ba 12 z 15. 12. 1993 pod č. 191/93 • Index č. 49 036, ISSN 0323-2018 • ISSN 2585-9625 (online) • Evidenčné číslo: EV 204/08. Titul neprešiel jazykovou korektúrou.

ZRNKÁ HUMORU

Komplikované vzťahy medzi mužom a ženou v ich rozličnom štádiu nie sú častým námetom iba romantických kníh a filmov, ale aj vtipov. Prinášame ich plnými priehrškami.

„Ale ja to som ešte nikdy neurobila,“ reaguje na ponuku kolegyňa.

„Čože? Ty si ešte nespala s chlapom?“

„Spala, no nikdy som proti tomu nenamietala.“

Dve ženy sa rozprávajú. Prvá hovorí: „Muži sú ako anjeli, ktorí nám spadli z neba.“

Druhá sa však pýta: „Ale prečo rovno na hlavu?“

Gabriela sa túli ku svojmu nastávajúcemu a previnilo hovorí: „Miláčik, chcela by som sa ti ešte pred svadobnou nocou zdôveriť, so svojimi milostnými aférami.“

„Veď si mi o nich hovorila pred týždňom.“

„No hej, ale tie sú už staré!“

Príde domov mladá pani z testovania na Covid. Manžel sa pýta: „Tak ako, miláčik? Si pozitívna alebo negatívna?“

Manželka: „Och ty hlupák, ani jedno ani druhé, som tehotná!“

„Počúvaj, Eržika, vieš ty vôbec s kým čakáš to dieťa?“ pýta sa starosta. Mladá žena mu odpovedá.

„Pán starosta, a keď vám pila odreže prst, tiež viete, ktorý to bol zub?“

Iný muž sa prihovori krásnej žene: „Prepáčte, pani, ja som tu cudzí. Mohli by ste mi povedať, kde bývate?“

Žena sa pýta Jozefa: „To zase s kým hovoríš?“

„Ale len tak, trochu sám so sebou.“

„To si celý ty, furt sa dáš do reči s každým debilom!“

Keď ťa tá tvoja pristihne, ako sa obzeráš za druhou, tak jej povedz: Som rád, že sa takto neobliekaš!